

Комисија за односи меѓу заедниците
Komisionet për Marrëdhënje Ndërmjet Bashkësive
Комисија за односе измеѓу заедница
Topluluklar arası ilişkiler Komisyonu
Komisia bëse relacie maškar e khedina
Committee for Inter-Community Relations

Сè што сакам да знам за Комисиите за односи меѓу заедниците

Оваа публикација е овозможена со финансиска поддршка на Европската Унија. Оваа публикација содржи мислења на авторот и на проектниот тим и не го одразува ставот на Европската Унија.

Сè што сакам да знам за Комисиите за односи меѓу заедниците

- искуства и препораки -

Тетово, ноември 2011 година

Издавач

Здружение Институт за развој на заедницата
www.irz.org.mk

За издавачот

Сретен Коцески,
извршен директор

Автор

Сретен Коцески

Проектен тим

Маргита Стојановиќ
Дамир Незири
Ивана Томовска
Скендер Мехмети
Димче Јосифовски

Лектура

Бобан Карапејовски

Превод

Албански јазик – Хава Мустафа
Англиски јазик - Ивана Георгиевска
Турски јазик – Сенад Врајнко
Српски јазик - Лидија Кунгуловска
Ромски јазик – Љатиф Демир

Илустрација на корица

Здравко Гиров

Техничко уредување

Александар Манчевски

Тираж 1000

Оваа публикација е испечатена во рамките на проектот БОНА МЕНТЕ:
Поддршка за Комисиите за односи меѓу заедниците.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

352.075.1:323.1(497.7)(035)

КОЦЕСКИ, Сретен

Сè што сакам да знам за Комисиите за односи меѓу заедниците :
искуства и препораки / [автор Сретен Коцески]. - Тетово : Здружение
Институт за развој на заедницата, 2011. - 133 стр. : илустр. ; 21 см

Публикацијата е во рамките на проектот БОНА МЕНТЕ: Поддршка за
Комисиите за односи меѓу заедниците. - Содржи и: Gjithçka çfarë dua
të di pë Komisionet për Marrëdhëniet Ndërmjet Bashkësive : përvoja
dhe rekomandime ; Topluluklar arası ilişkiler Komisyonu hakkında
bilmek istedigim her şey : deneyimler ve öneriler ; Sa so mangav te
džanav Baše Komisie baše relacie maškar e khedina : šukar nakhli buti
thaj rekomendacie ; Све што желим да знам о Комисијама за односе
измеѓу заједница : искуства и препоруке ; Everything I want to know
about the Committees for inter-community relations : experiences and
recommendations

ISBN 978-9989-2626-2-3

a) Комисии за односи меѓу заедниците - Општини - Македонија -
Прирачници
COBISS.MK-ID 89914378

Листа на скратеници

КОМЗ	Комисии за односи меѓу заедниците
ИРЗ	Институт за развој на заедницата
ЕУ	Европска Унија
ЗЛС	Закон за локална самоуправа
ЗЕЛС	Заедница на единици на локална самоуправа
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
ССРД	Секретаријат за спроведување на рамковен договор

Содржина

1. Предговор	8
2. Зошто Комисии за односи меѓу заедниците?	10
3. Што предвидува Законот за локална самоуправа во врска со КОМЗ?	11
4. Што значи донесување на одлука со „Бадинтер“?	11
5. Дали мојата општина треба да има формирano КОМЗ?	13
6. Во мојата општина има две етнички заедници чиј заеднички број е поголем од 20%. Дали може да формираме Комисија?	13
7. Дали може во општина што не е обврзана со закон, сепак, да се формира КОМЗ?	13
8. Мојата етничка заедница е многу мала. Дали другата поголема етничка заедница ќе има повеќе претставници во КОМЗ од мојата?	14
9. Во мојата општина живеат граѓани од различна етничка припадност. Кој јазик е службен јазик во мојата општина?	14
10. Во мојата општина живеат граѓани од голем број различни етнички заедници. Кој сè треба да биде претставен во КОМЗ?	15
11. Кој може и кој не може да биде член на КОМЗ?	17
12. За што може да расправа КОМЗ на своите седници?	17
13. Дали членовите на КОМЗ носат одлуки или даваат мислења и препораки?	18
14. Дали Советот на општината мора да го прифати мислењето на КОМЗ?	18
15. Како да го одбереме најдобриот и легитимен претставник на нашата заедница во општинската КОМЗ?	18
16. Дали КОМЗ треба да има деловник за работа?	19
17. Што не треба да прави КОМЗ?	19
18. Како се одвива комуникацијата меѓу КОМЗ и општинскиот Совет?	19
19. Дали општината треба да издвои буџетски средства за работата на КОМЗ и дали членовите на КОМЗ треба да примаат надомест?	20
20. Во кои случаи КОМЗ дава мислење? Дали треба да се чека барање за мислење од Советот на општината или може да прати мислење и препорака според свое видување?	20
21. Кој треба да биде претседател на општинската КОМЗ?	21
22. Дали општинската КОМЗ е повразана со собранискиот Комитет за односи меѓу заедниците и со Секретаријатот за спроведување на рамковниот договор?	21
23. Други препораки за општинските Совети во врска со КОМЗ	22
24. Препораки до Собранието на Република Македонија	22
25. Корисни Интернет-адреси	23

1. Предговор

Почитувани,

Пред Вас е второто издание на публикацијата Комисии за односи меѓу заедниците – сè што сакам да знам за Комисиите за односи меѓу заедниците - искуства и препораки - на Институт за развој на заедницата (ИРЗ) – Тетово. Оваа публикација претставува второ дополнето издание на ИРЗ врзано со работата на КОМЗ. Првата публикација беше објавена во 2007 година, период кога многу малку се знаеше за вистинската улога на КОМЗ во општините. Исто така, оваа публикација истовремено претставува одговор на повеќето дилеми и прашања, кои се појавија изминатите години при работата и функционирањето на КОМЗ.

Изминатите 5 години, ИРЗ – Тетово активно работеше во насока да ги адресира сите предизвици со кои се соочуваат овие Комисии во општините и да даде свој придонес во нивното надминување. Како производ на Охридскиот рамковен договор, треба да гарантираат дека заедниците што живеат во малцинство на локално ниво нема да бидат маргинализирани и дека ќе ги уживаат своите права загарантираны со Уставот. Дали во практиката навистина е така?

Изминатите години забележителен е зголемен број на проектни активности сврзани со КОМЗ, како од страна на домашни здруженија на граѓани, така и од меѓународни организации и институции, кои наменија средства за таа намена. Дали имаме резултати?

Во оваа публикација се поместени: законската регулатива поврзана со КОМЗ, искуствата од работата на КОМЗ, како и коментари и предлози за подобрување на нивната работа.

Оваа публикација е наменета за граѓаните, членовите на КОМЗ, општинската администрација, организации и институции што комуницираат со општинската администрација, Совети на општини, како и сите оние што имаат интерес да научат повеќе за работата на КОМЗ.

Периодот пред нас ќе покаже дали сите напори ќе донесат резултати. Се надеваме дека оваа публикација е во таа насока, и ќе биде практичен водич за сите заинтересирани страни.

ИРЗ ќе продолжи со напорите и понатаму да работи на воспоставување на функционални и одржливи КОМЗ во општините, и почитување на правата на граѓаните што живеат како малцинства во рамките на општината.

Сретен Коцески,
Извршен директор
Здружение Институт за развој на
заедницата (ИРЗ)-Тетово

2. Зошто Комисии за односи меѓу заедниците?

Постконфликтниот развој и реформите поврзани со децентрализацијата во Македонија се базираат на Охридскиот рамковен договор, според кој етничките заедници се здобија со право на соодветна и правична застапеност во јавните институции на локално и на централно ниво. Со Законот за локална самоуправа од 2002 година е предвидено формирање на Комисии за односи меѓу заедниците во 20 општини во Република Македонија и во градот Скопје, со што им се обезбедува можноста на сите етнички заедници што живеат на територијата на соодветната општина да учествуваат во процесот на донесувањето одлуки и креирање политики.

Комисиите за односи меѓу заедниците (КОМЗ) се директен производ на Охридскиот рамковен договор, односно уставните промени што настанаа со неговото потпишување. Со него се стави крај на вооружениот конфликт во Македонија и се постави рамка со која ќе се регулираат оние прашања што ги засегаат граѓаните што според својата етничка припадност живеат како малцинство. Овие Комисии претставуваат единствена институционална рамка за дијалог меѓу заедниците на локално ниво, во рамките на општината.

Работата на овие комисии не значи само заштита на правата на етничките заедници што живеат во малцинство. Функционирањето на овие комисии значи транспарентност во работата на Советот на општината и можност за помалите заедници, кои не се претставени во Советот на општината, да даваат мислења и предлози за одредени прашања за кои Советот на општината треба да одлучува.

Ова е постојана комисија на Советот на општината и функционира како и сите други. Единствена разлика е што Советот на општината, при донесувањето одлуки од областите што ги засегаат културниот или етничкиот идентитет на етничките заедници, своите одлуки задолжително, во согласност со Законот за локална самоуправа, треба да ги донесат со посебно мнозинство, односно т.н. „Бадинтерово“ мнозинство. Иако нормалното и непречено функционирање на Советот на општината и на КОМЗ претпоставува транспарентност и отчетност, дали тоа е навистина така и во практиката?

Иако формирани, државните и локалните институции не направија доволно да ги промовираат КОМЗ меѓу граѓаните и тоа создаде простор за шпекулации за тоа која е нивната улогата. Најчесто, најголем дел од оние граѓани што потврдиле дека имаат информации за КОМЗ, на нив гледаат како на тела што треба да ги помириваат граѓаните доколку има некои проблеми и тепачки на етничка основа или како на форуми на кој ќе се дебатира за прашања што ги засегаат граѓаните од сите области на живеењето. Таквите перцепции не се совпаѓаат со она што го предвидува Законот.

Дополнително, кај голем број граѓани се јавува фрустрација од неисполнетите очекувања, во согласност со духот на рамковниот договор и на Законот за локална самоуправа.

3. Што предвидува Законот за локална самоуправа во врска со КОМЗ?

Од досегашното искуство во соработката со општинските совети и со Комисиите за односи меѓу заедниците, интересно е тоа што различни општини даваат различни толкувања на Законот за локална самоуправа и соодветно на тоа и ги донесуваат и одлуките. Тоа упатува на фактот дека постојат недоречености во Законот, кои се рефлектираат врз работата на КОМЗ и предизвикуваат потешкотии при нивното функционирање.

Според Законот за локална самоуправа, донесен во 2002 година, работата на овие Комисии се дефинирани со член 41 и со член 55.

Според член 41 од законот:

- (1) Советот може да работи ако на седницата присуствуваат мнозинство од вкупниот број членови на советот.
- (2) Советот одлучува со мнозинство гласови од присутните членови, ако со закон и со статутот поинаку не е определено.
- (3) Прописите кои се однесуваат на културата, употребата на јазиците и писмата на кои зборуваат помалку од 20% од граѓаните во општината, утврдувањето и употребата на грбот и знамето на општината, се усвојуваат со мнозинство гласови од присутните членови на советот, при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови на советот кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во општината.
- (4) На седницата на советот по правило, се гласа јавно.
- (5) За секоја седница на советот се води записник.

4. Што значи донесување на одлука со „Бадинтер“?

Од посебен интерес за КОМЗ во овој член е ставот 3, кој се однесува на прописите од областа на културата, на употребата на јазиците и писмата, како и на употребата на грбот и на знамето на општината. Прописите наведени погоре се носат со посебно мнозинство или т.н. „Бадинтерово“ мнозинство. Донесувањето одлуки со посебно или т.н. „Бадинтерово“ мнозинство значи

дека за одреден пропис да биде усвоен, една половина од присутните членови на Совет што според својата етничка припадност припаѓаат на малцинска заедница треба да го поддржат предлогот.

Пример на последните локални избори во една општина е избран 31 член на Советот, од кои 9 советници што според својата етничка припадност припаѓаат на малцинска заедница. На седница на Советот даден е предлог за усвоување на грб на Општината. Во моментот на гласањето во салата, покрај другите советници, присутни се и 5 од вкупно избраните 9 советници припадници на етничко малцинство во општината. Кога ќе биде предлогот ставен на гласање, покрај потребното просто мнозинство, најмалку половина, односно 3 члена, од вкупниот број членови присутни во салата на Советот што се етничко малцинство треба да го поддржат предлогот за тој да биде усвоен.

Во голем број општини во Република Македонија има предлози за измена на имињата на улиците. Иако декларативно добиваме информации дека процедурата се почитувала, сепак, во архивите на Општините не може да се најдат податоци за работата на КОМЗ, архива од нивните состаноци, писмени препораки упатени до Советот на општината преку архивата. Исто така, интересен е моментот што се однесува на културата. Сите прописи што ги усвојува Советот, вклучително и прописите за финансирање од областа на културата, би требало претходно да бидат разгледани од страна на членовите на КОМЗ и тие да дадат свое мислење. Во општините во Македонија, генерално, тоа не се почитува, и е посебно изразено во урбаните општини со големи општински буџети, додека во руралните општини постојат повеќе примери на подобро функционирање на КОМЗ.

Членот 55 од Законот за локална самоуправа гласи:

1. Во општината во која најмалку 20% од вкупниот број на жители на општината утврден на последниот извршен попис на населението се припадници на одредена заедница се формира комисија за односи меѓу заедниците.
2. Комисијата од ставот 1 на овој член ја сочинуваат подеднаков број претставници од секоја заедница застапена во општината.
3. Начинот на избор на членовите на комисијата се уредува со статут.
4. Комисијата ги разгледува прашањата кои се однесуваат на односите меѓу заедниците застапени во општината и дава мислења и предлози за начините за нивно решавање.
5. Советот на општината е дожен да ги разгледа мислењата од ставот 4 на овој член и да одлучи во врска со нив.

5. Дали мојата општина треба да има формирано КОМЗ?

Во Република Македонија следниве општини имаат обврска да формираат КОМЗ:

Брвеница	Вранештица	Дебар	Долнени	Зелениково
Јегуновце	Кичево	Крушево	Куманово	Маврово и Ростуше
Петровец	Сопиште	Струга	Тетово	Чашка
Чучер Санџево	Скопје	Бутел	Чаир	Шуто Оризари

Во сите овие општини најмалку една етничка заедница е со процент од 20% или повеќе во однос на вкупниот број на граѓаните и затоа е формирана Комисија за односи меѓу заедниците.

6. Во мојата општина има две етнички заедници чиј заеднички број е поголем од 20%. Дали може да формираме Комисија?

За жал, законот не предвидува формирање на Комисија во случај кога вкупниот број граѓани на две или на повеќе етнички заедници во општината заедно имаат поголем број од 20% од населението. Предуслов да се формира Комисија е една заедница да биде застапена со најмалку 20% од вкупниот број граѓани.

7. Дали може во општина што не е обврзана со закон, сепак да се формира КОМЗ?

Да, постојат општини, какви што се општините Гостивар, Врапчиште, Другово и други, кои во својот статут предвиделе формирање на КОМЗ и со одлука на Советот на општината го направиле тоа. Ова се позитивни примери и постојат иницијативи да се формираат Комисии и во други општини. Дилемата што се јавува кај некои членови на КОМЗ е дали овие општини,

кои не се обврзани, а формирале КОМЗ, треба да ги почитуваат одредбите на Законот за локална самоуправа. Со оглед на фактот што општините кои не се обврзани според ЗЛС да формираат ваква КОМЗ, а предвиделе со својот статут дека ќе формираат, тие се должни, сепак, да го почитуваат Законот за локална самоуправа.

8. Мојата етничка заедница е многу мала. Дали другата поголема етничка заедница ќе има повеќе претставници во КОМЗ од мојата?

Според ставот 2 од членот 55 предвидено е Комисијата да биде составена од подеднаков број членови на заедниците. Тоа значи дека секоја заедница, без оглед на бројот и на процентот во однос на вкупниот број граѓани во рамките на општината, во Комисијата ќе биде претставена со ист број како и другите заедници. Тоа значи дека, доколку во една општина живеат Македонци, Албанци, Турци, Срби и други, без оглед на тоа која заедница е поголема, а која помала, сите имаат ист број членови во КОМЗ. Во практиката, најголемиот број општини го почитуваат ова правило, но сè уште има општински Комисии во кои нема подеднаков број претставници од заедниците. Таквата ситуација, во која нема подеднаков број членови во КОМЗ од сите етнички заедници, е многу сериозна и може да предизвика оспорување на одредени одлуки на Советот на општината, односно да се оспори постапката, бидејќи процедурата не била во целосна согласност со законот.

9. Во мојата општина живеат граѓани од различна етничка припадност. Кој јазик е службен јазик во мојата општина?

Според Законот за локална самоуправа, во Република Македонија службен јазик е македонскиот јазик и неговото кирилско писмо. Во општините, официјален јазик, покрај македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, е и јазикот и писмото што ги користат најмалку 20% од граѓаните на општината.

Во општините во Македонија сè уште нема пример на општина што организирала регистар на граѓани за да се знае колку од нив, во одредена општина, користат јазик различен од македонскиот. Најчесто, според етничката припадност се претпоставува дека граѓанинот го користи и јазикот на заедницата, но не мора да значи дека секој припадник на одредена етничка заедница го користи и јазикот на заедницата.

Пример постојат Албанци во Скопје и во други општини што не го употребуваат албанскиот јазик, и постојат Роми во Шуто Оризари и други општини кои не го употребуваат ромскиот јазик.

10. Во мојата општина живеат граѓани од голем број различни етнички заедници. Кој сè треба да биде претставен во КОМЗ?

Многу често се јавува дилема за тоа кои заедници треба да бидат застапени во КОМЗ. Според законот, сите оние што се регистрирани на последниот попис треба да бидат претставени во Комисијата. Од друга страна, постојат општини каде што на последниот попис се регистрирани поголем број заедници и постои дилема дали и кои заедници треба да имаат свој претставник. Тоа се решава со Статутот на општината, но, сепак, не е унифицирано кај сите општини.

Најчесто, во општините имаме случаи каде што во Комисиите членува по еден претставник од одредена етничка заедница и тоа во Советот го објаснуваат од практични причини, односно дека е полесно да се работи во Комисија со помал број членови. Но, секако, постојат и општини каде што има и по двајца или тројца претставници од една етничка заедница. Бројот на членовите на Комисијата го утврдува Советот на општината.

Во голем број општини постојат етнички заедници што, и покрај бројноста што ја имаат, на локалните избори, според изборните резултати, немаат свој претставник во Советот на општината што би можел да ги презентира нивните ставови и мислења. Според ЗЛС, предвидено е заедниците, без оглед на нивниот поединечен број во општината, да бидат подеднакво претставени во КОМЗ. Со тоа, доколку помалите заедници не успеале на изборите да имаат претставник во Советот на општината (без оглед на партиската припадност или од независна листа), преку КОМЗ се овозможува да бидат прнесени нивните ставови и мислења пред Советот на општината. На пример: во Советот на општина Тетово нема советник од турската етничка заедница. Но, во КОМЗ има претставник што ќе ги пренесе ставовите и мислењата на турската заедница.

Во следната табела е претставена препораката на ИРЗ за тоа кои заедници во која општина треба да бидат претставени во КОМЗ:

Општина		Кои етнички заедници треба да бидат претставени во мојата општина?
1	Брвеница	Македонци, Албанци, Срби
2	Вранештица	Македонци, Албанци, Турци
3	Дебар	Македонци, Албанци, Турци, Роми
4	Долнени	Македонци, Албанци, Турци, Бошњаци
5	Зелениково	Македонци, Албанци, Срби, Роми, Бошњаци
6	Јегуновце	Македонци, Албанци, Срби, Роми
7	Кичево	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Власи
8	Крушево	Македонци, Албанци, Турци, Бошњаци, Власи
9	Куманово	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Власи
10	Маврово и Ростуше	Македонци, Албанци, Турци
11	Петровец	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци
12	Сопиште	Македонци, Албанци, Турци
13	Струга	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци
14	Тетово	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци
15	Чашка	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Бошњаци
16	Чучер Санево	Македонци, Албанци, Срби
17	Скопје град	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци, Власи
18	Бутел	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци, Власи
19	Чаир	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци, Власи
20	Шуто Оризари	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци

11. Кој може и кој не може да биде член на КОМЗ?

Според ставот 3 од членот 55 од ЗЛС, начинот на избор на членови на Комисијата се уредува со статут. Во врска со изборот на членовите на КОМЗ, нема унифициран пристап од страна на општините. Може да се сртнат различни примери, каде што здруженија на граѓани, граѓански форуми, самите општински советници предлагаат членови за КОМЗ. Во некои општини се забележени примери за иницијативи за јавен конкурс за избор на членовите на КОМЗ.

Исто така, не постојат формално утврдени и унифицирани критериуми кој сè може да биде член на КОМЗ. Се претпоставува дека се тоа лица што имаат одредени успехи и достигнувања во некоја област, немаат криминално минато и нивното мислење се зема предвид од страна на другите членови на заедницата.

За жал, практиката покажува дека членовите на КОМЗ најчесто се лица што имаат големи професионални обврски, лица предложени исклучиво од политичките партии, кои не учествуваат на состаноците на КОМЗ и со тоа оневозможуваат ставовите и мислењата на етничката заедница на која ѝ припаѓаат да се пренесат во КОМЗ, а со тоа и пред Советот на општината.

12. За што може да расправа КОМЗ на своите седници?

Според ставот 4 во членот 55 од ЗЛС, Комисијата ги разгледува прашањата што се однесуваат на односите меѓу заедниците застапени во општината и дава мислења и предлози за начините за нивно решавање. Тоа се најчесто прашањата што се дефинирани во членот 41 од ЗЛС, но може да има и други прашања за кои Советот смета дека се однесуваат на односите меѓу заедниците. Од досегашната практика, Комисијата ги разгледувала прашањата сврзани со членот 41 од ЗЛС и тоа за измена на имињата на улиците, усвојување прописи од областа на културата, буџетот на општината. Но, има случаи и во други општини, какви што се Струга, Кичево, Куманово и др., каде што се разгледувале и други прашања што се однесуваат на односите меѓу заедниците.

13. Дали членовите на КОМЗ носат одлуки или даваат мислења и препораки?

Комисијата, на својата седница, ги разгледува прашњата и дава предлози и препораки. Во практиката, може да се случи да постојат различни ставови и предлози по едно исто прашање. Се претпоставува дека во Комисиите членуваат лица што имаат сензibilitет за потребата на другите етнички заедници и што ќе бидат во можност аргументирано да предлагаат решенија за одредени предизвици и тие решенија да бидат од корист за сите граѓани. Препораката на ИРЗ –Тетово е да нема надгласување меѓу членовите на КОМЗ и сите предлози да бидат упатени до Советот со консензус. Во случаите кога е невозможно да се постигне консензус, да бидат забележени во еден документ како препорака сите можни предлози од членовите и да се упатат до Советот на општината, па потоа Советот да донесе одлука, која е конечна.

14. Дали Советот на општината мора да го прифати мислењето на КОМЗ?

Советот на општината, според ставот 5 од членот 55 на ЗЛС, е должен да ги разгледа мислењата и предлозите од Комисијата и да одлучи во врска со нив. Сепак, одлуката што ќе ја донесе не мора да биде во согласност со препораките на КОМЗ. Во практиката, имаме многу мал број предлози и мислења на КОМЗ упатени до Советот на општината и, соодветно, мал број одлуки на Советот на општината како последица на упатени предлози и мислења на КОМЗ.

15. Како да го одбереме најдобриот и легитимен претставник на мојата заедница во општинската КОМЗ?

Често се поставува прашањето околу легитимноста на претставникот на етничката заедница, односно: кој е легитимен претставник на одредена етничка заедница во КОМЗ? На пример: Кој е легитимен претставник на македонскиот народ во Тетово за да биде член на КОМЗ? На ова прашање нема конкретен договор и, можеби, доколку кандидатот е избран во јавна и транспарентна процедура, легитимитетот ќе биде поголем.

16. Дали КОМЗ треба да има деловник за работа?

КОМЗ, како и сите други комисии, треба да има свој деловник за работа. Иако не претставува законска обврска, сепак тоа е многу важен документ за внатрешна употреба со кој се уредува работата и функционирањето на Комисијата. Не постои унифициран деловник што го користат сите општини. ИРЗ-Тетово препорачува деловник за кој сметаме дека ги опфаќа најважните моменти. Со деловникот се утврдува: постапката за конституирање, избор на претседател на КОМЗ, кога и каде се состанува КОМЗ, утврдува кој јазик (и превод) ќе се користи при работата, кој свикува седница, начин на водење и организирање на архивата, начин на одлучување.

17. Што не треба да прави КОМЗ?

Треба да се знае дека КОМЗ не е здружение на граѓани или друго слично тело/организација. Нивната работа е определена со закон, според кој упатува мислења и предлози до Советот на општината. Многу КОМЗ во јавноста претставуваат свои проектни активности во кои беа носители, но се јавува дилемата дали со тоа излегуваат од својот делокруг на работа. Исто така, КОМЗ не треба да доносува одлуки, ниту да има надгласување меѓу членовите.

Состаноците на КОМЗ не треба да бидат само еднаш годишно, каков што, најчесто е случајот со поголемиот број од сегашните состави на КОМЗ во општините. Препорачливо е почесто да има состаноци на КОМЗ и од превентивни причини таа да ги разгледува сите состојби и прашања што се однесуваат на односите меѓу заедниците и, евентуално, доколку има потреба, да упатат мислења и предлози до Советот за нивно надминување.

18. Како се одвива комуникацијата меѓу КОМЗ и општинскиот совет?

Прашањето за формалната комуникација меѓу КОМЗ и општинскиот Совет е еден од критичните моменти. Како и секоја комисија, така и КОМЗ треба во писмена форма да ги поднесе своите мислења и предлози до Советот преку архивата на Општината. Во практиката, во архивите на Општините ретко може да се најде случај кога Советот на општината упатил барање за мислење до КОМЗ во писмена форма преку општинската архива. Исто така, не е дефинирано дека Советот на општината задолжително треба да побара мислење од КОМЗ пред седницата на која треба да се дискутира за соодветното прашање. Препорачливо е општинаката администрација навремено да

доставува до КОМЗ информации за седниците на Советот со дневен ред, за да има време и да се создадат услови за да се одржи состанок на КОМЗ, кој ќе развие препораки за прашањата што се предмет на одлучување во Советот.

19. Дали општината треба да издвои буџетски средства за работата на КОМЗ и дали членовите на КОМЗ треба да примаат надомест?

Во Законот не е точно наведено дали Општината треба задолжително да одвои средства за работата на КОМЗ. Практиката покажува дека во најголем дел од општините нема буџетски средства и најчест одговор е дека постои поддршка од градоначалникот. Тука се поставува прашањето: Што ќе се случи по завршувањето на мандатот на градоначалникот? Исто така, доколку постои одреден предизвик или прашање што е значајно за односите меѓу заедниците и се работи за одредена рурална локација, каде што се потребни превоз и други директни трошоци за да се стигне дотаму, од кои буџетски средства тие ќе се надоместат? Препорачливо е КОМЗ да има свои буџетски средства и да не зависи од волјата на актуелното раководство за да може независно да дава мислење и предлози.

Според законските решенија, членовите на КОМЗ не добиваат надомест. Тука треба да се спомене дека ова е единствена комисија на Советот во која може да членуваат и надворешни лица и тие се вклучени на волонтерска основа, односно без надомест. Земајќи ја предвид важноста на оваа Комисија, препорака е да се создадат сите законски предуслови членовите на КОМЗ да може да добиваат надомест за својата работа.

20. Во кои случаи КОМЗ дава мислење? Дали треба да се чека барање за мислење од Советот на општината или може да прати мислење и препорака според свое видување?

Според Законот, не е забрането КОМЗ да анализира актуелни состојби што се однесуваат на односите меѓу заедниците. Со други зборови, за сè она за што членовите на КОМЗ сметаат дека е важно за заедниците, тие може да разговараат и да дадат свое мислење и свои предлози. Проактивниот пристап на КОМЗ е од особено значење за сите заедници што живеат во општината. Советот на општината, според закон, мора да ги разгледа и да

одлучи во врска со нив. Тука е силата на КОМЗ - може да предлага теми што се од интерес на граѓаните. Друг момент е што, при процесот на донесување на одлуките, Советот на општината може да побара мислење од КОМЗ за одредени прашања и КОМЗ, како општинска комисија, е должна да даде мислења и препораки.

21. Кој треба да биде претседател на општинската КОМЗ?

Не е точно наведено кој може да биде претседател на КОМЗ. Препорака на ИРЗ е претседателот да биде избран од редовите на најголемата немнозинска заедница (граѓани што живеат како етничко малцинство во рамките на заедницата) и со тоа да се демонстрира определбата на мнозинството за активно вклучување на немнозинските заедници во процесите на одлучување на локално ниво и да се стекне довербата на граѓаните.

22. Дали општинската КОМЗ е формално повразана со собранискиот Комитет за односи меѓу заедниците и со Секретаријатот за спроведување на рамковниот договор?

Според законот, општинските КОМЗ не се формално поврзани ниту обврзани да комуницираат со парламентарниот Комитет за односи меѓу заедниците или со Секретаријатот за спроведување на рамковниот договор. Од досегашната практика и искуствата стекнати во текот на работата на општинските КОМЗ, постои потреба од формализирање на канали за комуникација и соработка меѓу овие тела. Редовна комуникација меѓу општинската КОМЗ и парламентарниот Комитет за односи меѓу заедниците, како и ССРД може да придонесе за подобрување на квалитетот на работењето на општинските Комисии и да се пренесат пред законодавците сите проблеми со кои се соочуваат на локално ниво, како и да соработуваат за нивното надминување.

23. Други препораки за општинските Совети во врска со КОМЗ:

1. изборот на членови на КОМЗ да биде во максимално отворена и транспарентна постапка, по можност на јавен повик со конкурс;
2. КОМЗ да биде вклучена во општинскиот буџет со средства за директни оперативни трошоци;
3. општинските Совети, преку Заедницата на единици на локална самоуправа (ЗЕЛС), да усвојат унифицирана листа на локални прописи, кои треба да се усвојат со посебно мнозинство (Бадинтерово правило);
4. да се дефинира профил за член на КОМЗ и да се развијат точни критериуми кој може, а кој не може да биде член на КОМЗ.

24. Препораки до Собранието на Република Македонија:

1. да се дефинираат казнени одредби во Законот за локална самоуправа доколку општината не ги почитува одредбите од Законот во врска со КОМЗ;
2. да се дефинираат казнени одредби за општината доколку не определи буџетски средства во посебна ставка за КОМЗ;
3. да се направат измена и дополнување на Законот за локална самоуправа со кои КОМЗ ќе го добијат своето вистински значење;
4. да се формализираат каналите на комуникација меѓу собранискиот Комитет за односи меѓу заедниците и општинските Комисии за односи меѓу заедниците со посредство на ЗЕЛС, со цел да се разменат мислења и искуства.

25. Корисни Интернет-адреси

1. Институт за развој на заедницата
www.irz.org.mk
2. Комисии за односи меѓу заедниците – ИРЗ
www.komz.irz.org.mk
3. Заедница на единици на локална самоуправа
www.zels.org.mk
4. Собрание на Република Македонија
www.sobranie.mk
5. Секретаријат за спроведување на рамковен договор
www.siofa.gov.mk
6. Организација за безбедност и соработка во Европа – ОБСЕ
www.osce.org/skopje
7. Делегација на Европска комисија
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
8. Министерство за локална самоуправа
www.mls.gov.mk

Ky publikim është i mundësuar me përkrahjen financiare të Unionit Evropian. Përbajtja e këtij publikimi përfshin mendimet e autorit dhe të ekipeve projektues, dhe nuk e pasqyron qëndrimin e Unionit Evropian.

Gjithçka çfarë dua të di për Komisionet për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive

- Përvoja dhe rekomandime -

Botuesi

Shoqata Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
www.irz.org.mk

Për botuesin

Sreten Koceski,
Drejtor ekzekutiv

Autor

Sreten Koceski

Ekipi projektues

Margita Stojanoviç
Damir Neziri
Ivana Tomovska
Skender Mehmeti
Dimçe Josifovski

Lektura

Boban Karapejovski

Përkthimi

Në Gjuhën Shqipe – Hava Mustafa
Në Gjuhën Angleze– Ivana Georgievska
Në Gjuhën Turke – Senad Vrajnko
Në Gjuhën Serbe – Lidija Kungulovska
Në Gjuhën Rome – Latif Demir

Cover Ilustrim

Zdravko Girov

Editing

Aleksandar Manchevski

Tirazhi 1000

Ky publikim është botuar në kuadër të projektit BONA MENTE: Mbështetje për Komisionet për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive.

Listë e shkurtesave

KMNB	Komisione për Marrëdhëniet Ndërmjet Bashkësive
IZhB	Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
EU	Unioni Evropian
LVL	Ligji për Vetëqeverisjen Lokale
BNJVL	Bashkësia e Njësive të Vetëqeverisjes Lokale
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
SIMO	Sekretariati për Implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit.

Përbajtja

1. Parathënje	30
2. Përse Komisione për Marrëdhëniet Ndërmjet Bashkësive?	32
3. Çfarë parashikon Ligji për vetëqeverisjen lokale në lidhje me KMNB-të?	33
4. Çfarë do të thotë sjellja e vendimeve me „Badinter“?	33
5. A duhet komuna ime të ketë të formuar KMNB?	35
6. Në komunën time ka dy bashkësi etnike, numri i përbashkët i të cilave është më i madh se 20%. A mund të formojmë Komision?	35
7. A mund në komunë, e cila nuk është e detyruar me ligj, megjithatë të formojë KMNB?	35
8. Bashkësia ime etnike është shumë e vogël. A do të ketë më shumë anëtarë të KMNB-së bashkësia tjetër etnike më e madhe, sesa bashkësia ime etnike?	36
9. Në komunën time jetojnë qytetarë me përkatesi të ndryshme etnike. Cila gjuhë është zyrtare në komunën time?	36
10. Në komunën time jetojnë qytetarë nga një numër i madh i bashkësive etnike. Kush duhet të jetë përfaqësues i KMNB-ve?	37
11. Kush mund dhe kush nuk mund të jetë anëtarë i KMNB-ve?	39
12. Për çfarë mund të diskutojnë KMNB-të në mbledhjet e tyre?	39
13. A marrin vendime anëtarët e KMNB-ve ose japid mendime dhe rekomandime?	40
14. A duhet Këshilli i komunës të pranojë mendimin e KMNB-ve?	40
15. Si ta përgjedhim përfaqësuesin më të mirë legjitim të bashkësisë time në KMNB-të komunale?	40
16. A duhet KMNB-të të kenë rregullore pune?	41
17. Çfarë nuk duhet të bëjnë KMNB-të?	41
18. Si rrjedh komunikimi ndërmjet KMNB-ve dhe Këshillit komunal?	41
19. A duhet komuna të ndajë mjete buxhetore për punën e KMNB-ve dhe a duhet anëtarët e KMNB-ve të marrin kompensime?	42
20. Në cilat raste KMNB-të japid mendime? A duhet të pritet kërkesë përmendime nga Këshilli i komunës, apo mund të japë/dërgojë mendimin dhe rekomandimin sipas parashikimit të vet?	42
21. Kush duhet të jetë Kryetari i KMNB-së komunale?	43
22. A është e ndërlidhur KMNB-ja komunale me Komitetin Parlamentar për Marrëdhëniet Ndëretinike dhe me Sekretariatin për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit?	43
23. Rekomandime të tjera për Këshillat komunale në lidhje me KMNB-të.	44
24. Rekomandime për Kuvendin e Republikës së Maqedonisë.	44
25. Adresa të dobishme interneti.	45

1. Parathënie

Të Nderuar,

Përpara jush është botimi i dytë i publikimit Komisionet për Marrëdhëniet Ndërmjet Bashkësive- Gjithçka çfarë dua të di për Komisionet për Marrëdhëniet Ndërmjet Bashkësive-Përvoja dhe rekomandime - nga Instituti për Zhvillim të Bashkësisë (IZhB) - Tetovë.

Ky publikim përfaqëson edicionin më plotësues të IZhB-së, të ndërlidhur me punën e KMNB-ve. Publikimi i parë u publikua në vitin 2007, periudhë kur shumë pak dihej për rolin e vërtetë të KMNB-së nëpër komuna. Gjithashtu, ky publikim njëkohësisht përfaqëson përgjigje të më shumë dilemave dhe pyetjesh, të cilat u paraqitën viteve të kaluara gjatë punës dhe funksionimit të KMNB-ve.

Gjatë 5 viteve të kaluara, IZhB-Tetovë aktivisht punonte në drejtim të adresimit të të gjitha sfidave me të cilat ballafaqohen këto Komisione nëpër komuna si dhe jepte kontributin e saj në tejkalimin e tyre. Si prodhim i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, këto Komisione garantojnë se bashkësitetë etnike të cilat jetojnë në pakicë në nivel lokal nuk do të janë të marginalizuara, si dhe do t'i gëzojnë të drejtat e tyre të mbrojtura me Kushtetutë. A është në praktikë me të vërtetë kështu?

Viteve të kaluara është vërejtur një rritje e numrit të aktiviteteve që ndërlidhen me KMNB-të, si nga ana e shoqatave vendase, po ashtu edhe nga institucione dhe organizata ndërkombëtare, të cilët ndanë mjete për këtë qëllim. A kemi rezultate?

Në këtë publikim janë të zhvendosura: Rregullorja Ligjore e ndërlidhur me KMNB-të, përvoja nga puna e KMNB-ve si dhe komentet dhe propozimet për përmirësimin e punës së tyre.

Ky publikim është i parashikuar për qytetarët, anëtarët e KMNB-ve, Administratës komunale, Organizatave dhe Institucioneve të cilat komunikojnë me Administratën komunale, Këshillave të komunave, si dhe për të gjithë ata të cilat kanë interes të mësojnë diçka më shumë për punën e KMNB-ve.

Periudha në vijim do të tregojë nëse të gjitha mundimet do të sjellin rezultate. Shpresojmë se ky publikim është në atë drejtim dhe, do të jetë një udhërrëfyes për të gjitha palët e interesuara.

IZhB-ja do të vazhdojë me angazhimet dhe edhe më tutje të punojë në themelin e KMNB-ve funksionale dhe të qëndrueshme nëpër komuna, si dhe respektimin e të drejtave të qytetarëve të cilët janë pakicë në kuadër të komunës së tyre.

Sreten Koceski,
Drejtor Ekzekutiv
Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
(IZhB)-Tetovë

2. Përse Komisione për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive?

Zhvillimi pas konfliktit si dhe reformat që ndërlidhen me decentralizimin në Maqedoni, bazohen në Marrëveshjen Kornizë të Ohrit, sipas së cilës bashkësítë etnike përfituan të drejtën e përfaqësimit të drejtë dhe adekuat në institucionet publike në nivel lokal dhe qendror. Me Ligjin për vetëqeverisje vokale të vitit 2002, është parashikuar formimi i Komisioneve për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive në 20 komuna të Republikës së Maqedonisë, si dhe në qytetin e Shkupit, me të cilën sigurohet mundësia për të marrë pjesë në procesin e sjelljes së vendimeve, si dhe krijimit të politikave për të gjitha bashkësítë etnike që jetojnë në territorin e komunës përkatëse.

Komisionet për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive (KMNB) janë produkt i drejt-përdrejtë i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, gjegjësisht ndryshimet kushtetuese që u sollën si rezultat i nënshkrimit të kësaj marrëveshjeje. Me të u vendos edhe fundi i konfliktit të armatosur në Maqedoni, si dhe u vendos korniza me të cilën do të rregullohet çështjet të cilat i prekupojnë qytetarët, të cilët sipas bashkësise së tyre etnike jetojnë në pakicë. Këto komisione përfaqësojnë kornizën e vetme institucionale për dialog ndërmjet bashkësive në nivel lokal, në kuadër të komunave.

Puna e këtyre komisioneve nuk do të thotë vetëm mbrojtja e të drejtave të bashkësive etnike të cilët jetojnë në pakicë. Funksionimi i tyre do të thotë transparencë në punën e Këshillit të komunës, si dhe mundësi për bashkësítë më të vogla etnike, të cilat nuk janë të përfaqësuara në Këshillin e komunës, të jepin mendime dhe sugjerime dhe rekomandime për çështje të caktuara, për të cilat Këshilli i komunës duhet të vendosë.

Këto komisione janë të përhershme pranë Këshillit të komunës dhe funksionojnë si të gjithë të tjerët. Dallimi i vetëm është se Këshilli i komunës, gjatë sjelljes së vendimeve nga fusha që kanë të bëjnë me identitetin kulturor dhe etnik të bashkësive etnike, vendimet e tyre detyrimisht, në pajtueshmëri me Ligjin për vetëqeverisjen lokale, duhet t'i sjellin me shumicë të veçantë, gjegjësisht me të ashtuquajturin shumicë e „Badinterit“. Edhe pse funksionimi normal dhe pa pengesa i Këshillit të komunës dhe KMNB-ve nënkupton transparencë dhe dinjitet, a është me të vërtetë kështu në praktikë?

Edhe pse të formuara, institucionet shtetërore dhe lokale nuk kanë bërë veprim (hap) të mjaftueshëm për të promovuar KMNB-të në mesin e qytetarëve, gjë e cila ka lënë hapësirë për spekulime për atë se cili është me të vërtetë roli i tyre. Shpesh pjesa më e madhe e atyre qytetarëve, të cilët vërtetonin se kishin informata për KMNB-të, ato i shohin si organe të cilat duhet t'i pajtojnë qytetarët në qoftë se kanë probleme apo konflikte në baza etnike, apo si forume në të cilat debatohet për çështje të cilat i shqetësojnë qytetarët nga të gjitha sferat e jetës. Perceptimet e tillë nuk korrespondojnë me kompetencat të cilat i dikton ligji.

Për të plotësuar, tek një numër i madh i qytetarëve paraqiten shqetësimë dhe frustracione përfshirë që nuk janë përbushur në përpjekje me frymën e Marrëveshjes Kornizë dhe të Ligjit përfshirë vetëqeverisje lokale.

3. Çfarë parashikon Ligji përfshirë vetëqeverisjen lokale në lidhje me KMNB-të?

Nga përvjolla e deritanishme në bashkëpunim me Këshillat komunale dhe me Komisionet përfshirë Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive, është interesante të theksohet ajo që komuna të ndryshme jepin interpretim të ndryshme përfshirë Ligjin përfshirë vetëqeverisje lokale dhe në bazë të këtij ligji i sjellin edhe vendimet. Një gjë e tillë sugjeron se ka mospërpjekje në Ligj, që reflekton punën e KMNB-së dhe shkakton vështirësi në funksionimin e tyre.

Sipas Ligjit përfshirë vetëqeverisje vokale, i sjellë në vitin 2002, puna e këtyre Komisioneve është e definuar sipas nenit 41 dhe sipas nenit 55.

Sipas nenit 41 të Ligjit:

- (1) Këshilli mund të punojë në qoftë se në mbledhje marrin pjesë shumica e numrit të përgjithshëm të anëtarëve të Këshillit.
- (2) Këshilli vendos me shumicë të votave të anëtarëve pjesëmarrës, në qoftë se sipas ligjit dhe statutit nuk është e përcaktuar ndryshe.
- (3) Rregullat të cilat kanë të bëjnë me kulturën, përdorimin e gjuhëve dhe të alfabeteve të cilat i flasin më pak se 20% e qytetarëve të komunave, vërtetimi dhe përdorimi i stemës dhe flamurit të komunës miratohen me shumicën e votave nga anëtarët pjesëmarrës të Këshillit, gjatë të cilët është e domosdoshme që të ketë shumicë të votave nga anëtarët pjesëmarrës të Këshillit, të cilët u përkasin bashkësive të cilat nuk janë me popullsi shumicë në komunën përkatëse.
- (4) Në mbledhjen e Këshillit, sipas rregullës, vota është publike.
- (5) Për çdo mbledhje të Këshillit shkruhet proces verbal.

4. Çfarë do të thotë sjellja e vendimeve me „Badinter“?

Nga ky nen, me interes të veçantë përfshirë KMNB-së është paragrafi 3, i cili përcakton rregullat nga fusha e kulturës, përdorimit të gjuhës dhe alfabetit, si dhe përdorimin e stemës dhe të flamurit të komunës. Rregullat e theksuara më lart merren me shumicën të veçantë apo me të ashtuquajturin shumica e „Badinterit“. Sjellja e vendimeve me shumicën e veçantë apo të ashtuquajturin shumica e „Badinterit“ do

të thotë se për t'u miratuar një rregull e caktuar, gjysma e anëtarëve pjesëmarrës të Këshillit, të cilët sipas përkatësisë etnike së tyre i takojnë një bashkësie pakicë, duhet të përkrahin propozimin.

Shembull në zgjedhjet e fundit lokale në një komunë janë zgjedhur 31 anëtarë të Këshillit, nga të cilët 9 këshilltarë të cilët sipas përkatësisë së tyre etnike i takojnë bashkësie pakicë. Në mbledhjen e Këshillit eshtë dhënë propozimi për miratimin e stemës së Komunës. Në momentin e votimit në sallë, krahas këshilltarëve të tjere, janë të pranishëm edhe 5 nga gjithsej 9 këshilltarë të zgjedhur të bashkësive etnike pakicë në komunë. Kur do të jetë propozimi i vendosur për t'u votuar, përvèç shumicës së thjeshtë të duhur, më së paku gjysma, gjegjësisht 3 anëtarë nga numri i përgjithshëm i anëtarëve pjesëmarrës në sallën e Këshillit të cilët janë bashkësi etnike pakicë, duhet ta përkrahin propozimin që i njëjtë të miratohet.

Në një numër të madh të komunave në Republikën e Maqedonisë ka propozime për ndërrimin e emrave të rrugëve. Edhe pse deklarativisht marrim informata që procedura eshtë respektuar, sërisht në arkivat e komunës nuk mund të gjenden të dhëna për punën e KMNB-ve, arkiva të mbledhjeve të tyre, rekomandime të shkruara të drejtuara te Këshilli i Komunës nëpërmjet arkivit. Gjithashtu, eshtë interesant momenti i cili ka të bëjë me kulturën. Të gjitha rregullat të cilat i miraton Këshilli, përfshirë këtu edhe rregullat përfinancim nga fusha e kulturës, duhet paraprakisht të jenë të rishikuara nga ana e anëtarëve të KMNB-ve dhe të njëjtit të jepin mendimin e tyre. Në komunat në Maqedoni, përgjithësisht, një gjë e tillë nuk respektohet, dhe njëherit eshtë shumë e shprehur në komunat urbane me buxhet të madh, ndërsa në komunat rurale ekzistojnë më shumë shembuj të funksionimit më efikas të KMNB-ve.

Neni 55 nga Ligji për vetëqeverisje lokale thotë:

1. Në komunat në të cilat më së paku 20% nga numri i përgjithshëm i banorëve të komunës, i vërtetuar në regjistrimin e fundit të popullsisë janë pjesëtarë të një bashkësie, formohet komision për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive.
2. Komisionin nga paragrafi 1 të këtij neni, e përbëjnë numër i barabartë i se cilës bashkësi etnike të përfaqësuar në komunë.
3. Mënyra e zgjedhjes së anëtarëve të komisionit rregullohet me statut.
4. Komisioni i rishikon pyetjet të cilat kanë të bëjnë me Marrëdhëni Ndërmjet Bashkësive të përfaqësuarë nëpër komuna dhe jep mendime dhe propozime përfmënyrën e zgjidhjes së tyre.
5. Këshilli i komunës eshtë i obliguar që të rishikojë mendimet nga paragrafi 4 i këtij neni dhe të vendosë në lidhje me to.

5. A duhet komuna ime të ketë të formuar KMNB?

Në Republikën e Maqedonisë komunat në vijim kanë obligim që të formojnë KMNB:

Bërvenicë	Vraneshticë	Dibër	Dollnen	Zelenikovë
Jegunovcë	Kërçovë	Krushevë	Kumanovë	Mavrovë dhe Rostushë
Petrovec	Sopot	Strugë	Tetovë	Çashkë
Çucher Sandevë	Shkup	Butel	Çair	Shuto Orizarë

Në të gjithë këto komuna më së paku një bashkësi etnike është me 20% apo më shumë në krahasim me numrin e përgjithshëm të qytetarëve. Pikërisht për këtë qëllim janë formuar Komisionet për Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive.

6. Në komunën time ka dy bashkësi etnike numri i përbashkët i të cilave është më i madh se 20%. A mundemi të formojmë Komision?

Fatkeqësisht, Ligji nuk parashikon formimin e komisioneve në ato raste, kur numri i përgjithshëm i qytetarëve të dy ose më shumë bashkësive etnike në komunë bashkërisht kanë numër më të madh se 20% të popullsisë. Kusht që të formohen këto komisione është, që një bashkësi etnike të jetë e përfaqësuar me më së paku 20% nga numri i përgjithshëm i qytetarëve.

7. A mundet një komunë e cila nuk është e detyruar me Ligj, megjithatë të formojë KMNB?

Po, ekzistojnë komuna siç janë Komuna e Gostivarit, Vrapçishtit, Drugovës dhe komuna të tjera, të cilat në statutin e tyre kanë paraparë formimin e KMNB-vë dhe të njëjtat i kanë formuar me vendimin e Këshillit. Këto janë shembuj pozitiv dhe ekzistojnë iniciativa të formohen Komisione edhe në komuna të tjera. Dilema që paraqitet te disa anëtarë të KMNB-ve është, a duhet këto komuna të cilat nuk janë të obliguara, por kanë formuar KMNB sipas dëshirës të respektojnë të gjitha

dispozitat të cilat dalin nga Ligji për vetëqeverisje lokale. Duke marrë parasysh faktin se komunat të cilat nuk janë të obliguara sipas LVL të formojnë KMNB, kanë parashikuar me statutin e tyre se do t'i formojnë ato, përsëri janë të detyruara që të respektojnë Ligjin për vetëqeverisje lokale.

8. Bashkësia ime etnike është shumë e vogël. A do të ketë më shumë anëtarë të KMNB-së bashkësia tjetër etnike më e madhe, sesa bashkësia ime etnike?

Sipas paragrafit 2 të nenit 55 është e paraparë Komisioni të jetë i përbërë nga një numër i barabartë i anëtarëve në bashkësi. Një gjë e tillë do të thotë, pa marrë parasysh numrin dhe përqindjen në raport me numrin e përgjithshëm të qytetarëve në kuadër të komunës, do të përfaqësohet në komision me numër të njëjtë si edhe bashkësitë e tjera etnike. Një gjë e tillë do të thotë se, në qoftë se në një komunë jetojnë Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb dhe të tjerë, pa marrë parasysh faktin se cila bashkësi etnike është më e madhe ose më e vogël, të gjithë kanë numër të njëjtë të anëtarëve të KMNB-ve. Në praktikë, numri më i madh i komunave e respektojnë këtë rregull, mirëpo akoma ekzistonjné Komisione komunale në të cilat nuk ka numër të barabartë të përfaqësuesve të bashkësive etnike. Situata e tillë ku numri i anëtarëve nuk është i barabartë në KMNB nga të gjitha bashkësitë etnike, është çështje shumë serioze dhe mund të shkaktojë mohime të vendimeve të caktuara të Këshillit të komunës, gjegjësisht të mohohet procedura, sepse nuk është në përputhje me ligjin.

9. Në komunën time jetojnë qytetarë me përkatësi të ndryshme etnike. Cila gjuhë është zyrtare në komunën time?

Sipas Ligjit për vetëqeverisje lokale, në Republikën e Maqedonisë gjuhë zyrtare është gjuha maqedonase dhe alfabeti i saj cirilik. Në komuna gjuhë zyrtare përveç gjuhës maqedonase dhe alfabetit të saj cirilik, është po ashtu edhe gjuha dhe alfabeti i saj gjuhe të cilën e përdorin më së paku 20% e qytetarëve të komunës përkatëse.

Në komunat në Maqedoni akoma nuk ekziston shembull i ndonjë komune e cila ka organizuar regjistrimin e popullsisë, që të dihet sesa prej tyre në një komunë të caktuar përdorin gjuhë zyrtare të ndryshme nga ajo maqedonase. Shpesh, sipas përkatësisë etnike paramendohet se përdorin gjuhën e bashkësisë, por gjithashtu nuk do të thotë se secili përfaqësues i ndonjë bashkësie etnike të caktuar përdor edhe gjuhën e asaj bashkësie.

Shembull Ekzistojnë shqiptarë në Shkup dhe në komuna të tjera të cilët nuk e përdorin gjuhën shqipe, si dhe ekzistojnë romë në Shuto Orizarë dhe komuna të tjera të cilët nuk e përdorin gjuhën rome.

10. Në komunën time jetojnë qytetarë nga një numër i madh i bashkësive etnike. Kush duhet të jetë përfaqësues i KMNB-ve?

Shumë shpesh paraqitet dilema për atë se cilat bashkësi etnike duhet të janë të përfaqësuara në KMNB. Sipas ligjit, të gjithë ato të cilët janë të regjistruar në regjistrimin e fundit duhet të janë të përfaqësuar në Komision. Nga ana tjetër, ekzistojnë komuna tek të cilat në regjistrimin e fundit janë regjistruar një numër më i madh i bashkësive etnike dhe lind dilema për atë, se cilat bashkësi etnike duhet të kenë përfaqësuesin e tyre. Kjo gjë zgjidhet me Statutin e komunës, mirëpo sërisht një gjë e tillë nuk është e unifikuar.

Shpesh, në komuna kemi raste kur në komisione merr pjesë një përfaqësues nga një bashkësi e caktuar etnike dhe këtë gjë në Këshill e shpjegojnë nga arsyet praktike, gjegjësisht se është më e lehtë të punohet në Komision me numër më të vogël të anëtarëve. Mirëpo, gjithsesi ekzistojnë edhe komuna ku ka edhe nga dy apo tre përfaqësues të një bashkësie etnike. Numrin e anëtarëve të Komisionit e vërteton Këshilli i komunës.

Në një numër të madh komunash ekzistojnë bashkësi etnike, të cilët edhe përkundër numrit të madh të cilin e kanë, në zgjedhjet lokale, sipas rezultateve zgjedhore, nuk kanë përfaqësues të tyre në komunë, të cilët do të mund t'i prezantojnë mendimet dhe qëndrimet e tyre. Sipas LVL, është e parashikuar që bashkësitë etnike pa marrë parasysh numrin e tyre individual nëpër komuna, të gjitha të janë të përfaqësuara në KMNB në mënyrë të barabartë. Me këtë gjë, në qoftë se bashkësitë e vogla etnike nuk kanë mundur në zgjedhje të kenë përfaqësuesin e tyre në Këshill të komunës (pa marrë parasysh përkatesinë partiakë apo listën e pavarrur), nëpërmjet KMNB-ve, mundësohet që të përcohen/sillen mendimet dhe qëndrimet e tyre përra Këshillit të komunës. Për shembull: në Këshillin e Komunës së Tetovës nuk ka këshilltarë të bashkësisë etnike turke. Mirëpo në KMNB ka përfaqësues i cili do të përçojë mendimet dhe qëndrimet e bashkësisë etnike turke.

Në tabelën në vijim është e prezantuar rekandomandi i IZhB-së për atë se cilat bashkësi etnike në cilët komunë duhet të jenë të përfaqësuarë në KMNB:

Komuna		Cilat bashkësi etnike duhet të përfaqësohen në komunën time?
1	Brevenicë	Maqedonas, Shqiptarë, Serb
2	Vraneshnicë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq
3	Dibër	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Romë
4	Dollnen	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Boshnjakë
5	Zelenikovë	Maqedonas, Shqiptarë, Serb, Romë, Boshnjakë
6	Jegunovcë	Maqedonas, Shqiptarë, Serb, Romë
7	Kërçovë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Vllez
8	Krushevë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Boshnjakë, Vllez
9	Kumanovë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Vllez
10	Mavrovë dhe Rostushë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq
11	Petrovec	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë
12	Sopot	Maqedonas, Shqiptarë, Turq
13	Strugë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë
14	Tetovë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë
15	Çashkë	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Boshnjakë
16	Çuçer Sandevë	Maqedonas, Shqiptarë, Serb
17	Qyteti i Shkupit	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë, Vllez
18	Butel	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë, Vllez
19	Çair	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë, Vllez
20	Shuto Orizari	Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Serb, Romë, Boshnjakë

11. Kush mund dhe kush nuk mund të jetë anëtarë i KMNB-ve?

Sipas paragrafit 3 të nenit 55 nga LVL-ja, mënyra e përgjedhjes së anëtarëve të Komisionit është i rregulluar me statut. Në lidhje me përgjedhjen e KMNB-ve, nuk ka një qasje të unifikuar nga ana e komunës. Mund të hasen shembuj të ndryshëm ku shoqatat e qytetarëve, forumet e qytetarëve, vetë këshilltarët komunalë, propozojnë anëtarë për KMNB-të.

Gjithashtu, nuk ekzistojnë kritere të vërtetuarë dhe të unifikuara për atë se kush mund të jetë anëtarë i KMNB-ve. Parashikohet se ata janë individë të cilët kanë suksese dhe të arritura të caktuara në ndonjë fushë, nuk kanë histori kriminale dhe mendimi i tyre merret parasysh nga ana e anëtarëve të tjerë të bashkësisë.

Fatkeqësisht, praktika tregon se anëtarët e KMNB-ve më së shpeshti janë individë të cilët kanë shumë obligime dhe angazhime profesionale, individë të propozuar veçanërisht nga partitë politike, por edhe që nuk marrin pjesë në mbledhjet dhe takimet e KMNB-së dhe me këtë pamundësijnë që mendimet dhe qëndrimet e bashkësisë etnike të cilës i përkasin të transmetohen në KMNB-të, dhe njëkohësisht me këtë edhe te Këshilli i komunës.

12. Për çfarë mund të diskutojnë KMNB-të në mbledhjet e tyre?

Sipas paragrafit 4 të nenit 55 nga LVL-ja, Komisioni i rishikon pyetjet të cilat kanë të bëjnë me marrëdhëniet ndërmjet bashkësive të përfaqësuara në komunë dhe japid mendime dhe propozime për mënyrën e zgjedhjes së tyre. Këto pyetje më shpesh janë të definuar nga neni 41 nga LVL-ja, por mund të ketë edhe pyetje tjera, për të cilat Këshilli konsideron se i takojnë sferës përmarrëdhëniet ndërmjet bashkësive. Nga praktika e deritanishme, Komisioni i rishikon pyetjet e lidhura me nenin 41 të LVL-së për ndërrimin e emrave të rrugëve, miratimin e rregullave nga sfera e kulturës dhe buxhetit të komunës. Mirëpo, ka edhe raste në komuna të tjera, siç janë: Struga, Kërçova, Kumanova dhe të tjera, në të cilat janë rishqyrtuar edhe çështje të tjera, të cilat kanë të bëjnë me marrëdhëniet ndërmjet bashkësive.

13. A marrin vendime anëtarët e KMNB-ve ose japin mendime dhe rekomandime?

Komisioni në mbledhjen e tij i rishikon pyetjet dhe jep propozime dhe rekomandime. Në praktikë mund të ndodhë të ekzistojnë qëndrime dhe propozime të ndryshme për një çeshtje të njëjtë. Paramendohet se në Komisione marrin pjesë persona të cilët kanë ndjesi për nevojat e bashkësive të tjera etnike dhe të cilët do të kenë mundësi të jalin propozime të argumentuara për zgjidhjen e sfidave të caktuara, si dhe zgjidhjet e tillë të janë dobishme për të gjithë qytetarët. Rekomandimi i IZhB-së -Tetovë është që të mos ketë mbivotime ndërmjet anëtarëve të KMNB-ve dhe të gjitha propozimet të janë të drejtuara deri tek Këshilli me koncenzus. Në rastet kur është e pamundur të arrihet koncenzus, si rekomandim të janë të shënuara në një dokument të gjitha rekomandimet e mundshme nga anëtarët dhe të njëjtat të drejtohen deri te Këshilli i komunës, dhe më pas Këshilli të sjellë vendimin se cili rekomandim dhe propozim është final.

14. A duhet Këshilli i komunës të pranojë mendimin e KMNB-ve?

Këshilli i komunës, sipas paragrafit 5 nga neni 55 i LVL-së është i detyruar t'i rishikojë mendimet dhe propozimet e Komisionit dhe të vendosë në lidhje me to. Megjithatë, vendimin që do ta sjellë nuk është e patjetërsueshme të jetë në pajtueshmëri me rekomandimet e KMNB-ve. Në praktikë kemi numër shumë të vogël të propozimeve dhe mendimeve të KMNBve të drejtuara tek Këshilli i komunës dhe numër të vogël të vendimeve të Këshillit të komunës si pasojë e propozimeve dhe mendimeve të dërguara nga KMNB-të.

15. Si të përzgjedhim përfaqësuesin më të mirë legjitim të bashkësisë time në KMNB-të komunale?

Shpesh bëhet pyetja rreth legjitimitetit të përfaqësuesit të bashkësisë etnike, gjegjësisht: kush është përfaqësues legjitim i popullit maqedonas në Tetovë, që të jetë anëtarë i KMNB-së? Për shembull: Në këtë pyetje nuk ka përgjigje konkrete dhe, ndoshta në qoftë se kandidati është zgjedhur në procedurë të rregullt dhe transparente, legjitimiteti do të ishte më i madh.

16. A duhet KMNB-të të kenë rregullore pune?

KMNB-të si dhe të gjitha komisionet e tjera, duhet të kenë rregulloren e vet të punës. Edhe pse nuk përfaqëson një obligim ligjor, megjithatë Rregullorja e punës është një dokument mjaft i rendësishëm për përdorim të brendshëm me të cilën rregullohet puna dhe funksionimi i Komisionit. Nuk ekziston një rregullore pune e unifikuar të cilën e përdorin të gjitha komunat. IZhB-Tetovë rekomandon rregullore pune për të cilën konsiderojmë se i përfshin të gjitha momentet më të rendësishme. Me rregulloren e punës verifikohet: procedura e konstituimit, zgjidhja e kryetarit të KMNB-së, kur dhe ku mblidhen KMNB-të, konfirmon se cila gjuhë (dhe përkthim) do të përdoret gjatë punës, kush e thërrret mbledhjen, mënyrën e sjelljes dhe organizimit të arkivit dhe mënyrën e vendimmarrjes.

17. Çfarë nuk duhet të bëjnë KMNB-të?

Duhet të dihet se KMNB-ja nuk është shoqatë qytetarësh apo ndonjë organ/organizatë e ngjashme. Puna e tyre është e përcaktuar me ligj, sipas të cilës drejtton mendime dhe propozime deri te Këshilli i komunës. Shumë KMNB në opinionin publik prezantojnë aktivitetet e tyre projektuese në të cilat tregohen si bartës, mirëpo lind dilema në qoftë se me këtë dalin nga rrethi i tyre i punës. Gjithashtu, KMNB-ja nuk duhet të sjellë vendime apo mbivotime ndërmjet anëtarëve.

Mbledhjet e KMNB-së nuk duhet të mbahen një herë në vit, siç është rasti më i shpeshtë i përbërjes së deritanishme të KMNB-ve nëpër komuna. Rekomandohet që sa më shpesh të ketë mbledhje të KMNB-ve, dhe për arsyё preventive, ato t'i rishikojnë të gjitha mënyrat dhe çështjet të cilat kanë të bëjnë me marrëdhëniet ndërmjet bashkësive dhe, eventualisht, në qoftë se ka nevojë, të drejtojnë mendime dhe propozime deri te Këshilli për mënjanimin e tyre.

18. Si rrjedh komunikimi ndërmjet KMNB-ve dhe Këshillit komunal?

Pjetja për komunikim formal ndërmjet KMNB-ve dhe Këshillit komunal është njëri ndër momentet kritike. Si edhe të gjitha komisionet e tjera, po ashtu edhe KMNB duhet në formë të shkruar t'i dorëzojnë mendimet dhe propozimet e tyre te Këshilli nëpërmjet arkivit të komunës. Në praktikë, në arkivat e komunave shumë rrallë mund të gjesh raste kur Këshilli i komunës ka drejtuar kërkesa për sugjerime deri te KMNB-të në formë të shkruar apo nëpërmjet arkivit. Gjithashtu, nuk është e definuar që Këshilli i komunës detyrimisht duhet të kërkojë mendim nga ana e KMNB-ve përpara mbledhjes, në të cilën duhet të diskutohet për një çështje

të duhur. Rekomandohet administrata komunale që me kohë t'i dorëzojë deri te KMNB-të informatat për mbledhjet e Këshillit me rendin e ditës, që të ketë kohë dhe të krijohen kushte për t'u mbajtur mbledhje e KMNB-ve, në të cilën do të zhvillohen rekomandime për çështjet të cilat janë temë e vendimmarries në Këshill.

19. A duhet komuna të ndajë mjete buxhetore për punën e KMNB-ve dhe a duhet anëtarët e KMNB-ve të marrin honorar (kompenzim)?

Në ligj nuk shënuar në mënyrë të saktë se a duhet komuna detyrimisht të ndajë mjete për punën e KMNB-ve. Praktika tregon që pjesa më e madhe e komunave nuk kanë mjete buxhetore dhe përgjigjja më e shpeshtë është që ekziston përkrahja e Kryetarit të komunës. Këtu bëhet pyetja: - Çfarë do të ndodhë pas përfundimit të mandatit të kryetarit? Gjithashtu, në qoftë se ekziston ndonjë sfidë apo çështje e caktuar që është e rëndësishme për marrëdhëniet ndërmjet bashkësive dhe bëhet fjalë për lokacion rural të caktuar, ku janë të nevojshme transporti dhe shpenzime tjera për të arritur deri aty, nga cilat mjete buxhetore do të mbulohen ato? Rekomandohet që KMNB-të të kenë mjetet e tyre buxhetore dhe të mos janë të varura nga vullneti i udhëheqësve aktuale, që të mund në mënyrë të pavarur të jatin mendimet dhe propozimet e tyre.

Sipas zgjidhjeve ligjore, anëtarët e KMNB-ve nuk marrin kompensim. Këtu ia vlen të përmendet që ky është Komisioni i vetëm i Këshillit në të cilën mund të marrin pjesë edhe persona të jashtëm. Ata janë të përfshirë në baza vullnetarizmi, gjegjësisht nuk marrin kompensime. Duke marrë parasysh rëndësinë e këtij Komisioni, rekomandohet që të krijohen të gjitha parakushtet ligjore për anëtarët e KMNB-ve, që të mund të marrin kompenzim për punën e tyre.

20. Në cilat raste KMNB-të jatin mendime? A duhet të pritet kërkesë për mendime nga Këshilli i komunës, apo mund të japë/dërgojë mendimin dhe rekoman-dimin sipas parashikimit të vet?

Sipas Ligjit, nuk është e ndaluar KMNB-ja të analizojë situatat aktuale, të cilat kanë të bëjnë me marrëdhëniet ndërmjet bashkësive. Me fjalë të tjera, me gjithë atë të cilat anëtarët e KMNB-ve e konsiderojnë që është e rëndësishme për bashkësitë, ata mund të komunikojnë dhe të jatin mendimet e tyre për propozimet e tyre. Qasja proaktive e KMNB-ve ka një rëndësi të veçantë për të gjitha bashkësitë etnike të cilët

jetojnë në atë komunë. Këshilli i komunës, sipas ligjit, patjetër duhet t’i rishqyrtojnë dhe të vendosin në lidhje me to. Këtu është fuqia e KMNB-ve, mund të propozojë tema të cilat janë në interes të qytetarëve. Moment tjetër është, që gjatë procesit të sjelljes së vendimeve, Këshilli i komunës mund të kërkojë mendim për KMNB për çështje të caktuara dhe KMNB-të si komision komunal, është e obliguar që të japë mendime dhe rekomandime.

21. Kush duhet të jetë Kryetari i KMNB-së komunale?

Nuk është e shënuar në lidhje me atë se kush mund të jetë kryetar i KMNB-ve. Rekomandimi i IZHB-së është që Kryetari të jetë i zgjedhur nga radhët e bashkësive etnike më të madhe pakicë (qytetarë të cilët jetojnë si pakicë etnike në kuadër të bashkësisë) dhe me këtë të demonstrohen përcaktimi i shumicës për kryçje aktive të bashkësive pakicë në proceset e vendimmarrjes në nivel lokal, si dhe të përfitohet besimi i qytetarëve.

22. A është e ndërlidhur KMNB-ja komunale me komitetin parlamentar për marrëdhënije ndëretnike dhe me sekretariatin për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit?

Sipas ligjit, KMNB-të komunale nuk janë formalisht të ndërlidhura që të komunikojnë me Komitetin parlamentar për marrëdhënie ndërmjet bashkësive apo me Sekretariatin për zbatimin e marrëveshjes kornizë të Ohrit. Nga praktikat dhe përvroat e deritanishme të përfituar nga puna me KMNB-të komunale, ekziston nevoja për formalizëm të KMNB-ve dhe Komitetit parlamentar për marrëdhënie ndërmjet bashkësive, siç edhe SIMO mund të sjellë për përmirësimin e kualitetit të punës së Komisioneve komunale, si dhe të shkëmbohen (trajtohen) përpëra ligjvénësve të gjitha problemet me të cilat ballafaqohen në nivel lokal, si dhe të bashkëpunojnë për tejkalimin e tyre.

23. Rekomandime të tjera për Këshillat komunale në lidhje me KMNB-të:

1. Zgjidhja e anëtarëve të KMNB-ve të jetë me procedurë të hapur dhe transparente, sipas mundësisë, me një konkurs të hapur dhe publik;
2. KMNB-të të jenë të kyçura në buxhetin komunal me mjete për shpenzime operative direkte;
3. Këshillat komunale, nëpërmjet Bashkësisë së Njësive të Vetëqeverisjes Lokale (BNJVL), të miratojnë një listë të unifikuar të rregullave lokale, të cilat duhet të miratohen me shumicë të veçantë (rregulla e Badinterit);
4. Të definohet profili për anëtarë të KMNB-ve dhe të zhvillohen kriteretë sakta kush mund dhe kush nuk mund të jetë anëtarë i KMNB-ve.

24. Rekomandime për Kuvendin e Republikës së Maqedonisë:

1. Të definojen dispozitat për dënimet në Ligjin për vetëqeverisje lokale, në qoftë se komuna nuk i respekton dispozitat nga Ligji në lidhje me KMNB-në;
2. Të definojen dispozita dënimimi për komunat, në qoftë se ato nuk ndajnë mjete financiare nga buxheti në një paragraf të veçantë për KMNB-në;
3. Të ndërmerrën ndryshime për plotësimin e Ligjit për Vetëqeverisje lokale me të cilat KMNB-të do ta marrin domethënien e tyre të vërtetë;
4. Të formalizohen kanalet e komunikimit ndërmjet Komitetit për marrëdhënie ndërmjet bashkësive dhe Komisioneve komunale për marrëdhënie ndërmjet bashkësive, me ndërmjetësim të BNJVL-së, me qëllim të shkëmbimit të mendimeve dhe përvojave.

25. Adresa të dobishme interneti:

1. Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
www.irz.org.mk
2. Komisione për marrëdhënie ndërmjet bashkësive – IZhB
www.komz.irz.org.mk
3. Bashkësia për njësitë për netëqeverisje lokale
www.zels.org.mk
4. Kuvendi i Republikës së Maqedonisë
www.sobranie.mk
5. Sekretariati për zbatimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit
www.siofa.gov.mk
6. Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë – OSBE
www.osce.org/skopje
7. Delegacioni i Komisionit Evropjan
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
8. Ministria për vetëqeverisje lokale
www.mls.gov.mk

Bu yayın Avrupa Birliği mali desteği ile mümkün olmaktadır. Bu yayının içeriği, yazar ve proje ekibinin görüşleri olup, Avrupa Birliği'nin konumunu yansıtılmamaktadır.

Topluluklar arası ilişkiler Komisyonu hakkında bilmek istediğim her şey

- Deneyimler ve Öneriler -

Kalkandelen, Kasım 2011

Yayımcı

Toplumsal Kalkınma Enstitüsü Derneği
www.irz.org.mk

Yayıncı adına

Sreten Kotsevski,
İcra müdürü

Yazar

Sreten Kotsevski

Proje ekibi

Margita Stoyanoviç
Damir Neziri
İvana Tomovska
İskender Mehmeti
Dimçe Yosifovski

Düzelme

Boban Karapeyovski

Çeviri

Arnavutça - Hava Mustafa
İngilizce - İvana Georgievská
Türkçe - Senad Vraynko
Sırpça - Lidiya Kungulovska
Roman dili - Demir Lyatif

İllüstrasyon Kapak

Zdravko Girov

Grafik Tasarım

Aleksandar Manchevski

1000 adet

Bu yayın BONA MENTE proje çerçevesi dâhilinde basılmıştır: Topluluklar
arası ilişkiler Komisyonlarını desteklemek.

Kısaltmalar listesi

TAİK	Topluluklar arası İlişkiler Komisyonları
TKE	Toplumsal Kalkınma Enstitüsü
AB	Avrupa Birliği
YÖK	Yerel Özyönetim Kanunu
YÖBT	Yerel Özyönetim Birimler Topluluğu
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
ÇAUS	Çerçeve Anlaşması Uygulama Sekreterliği

İçerik

1. Önsöz	52
2. Neden Topluluklar arası ilişkiler Komisyonları?	54
3. TAİK ile ilgili Yerel Özyönetim Kanunu neler öngörmektedir?	55
4. "Badinter" kararı ne anlama geliyor?	55
5. Belediyemin TAİK kurma mecburiyeti var mı?	57
6. Belediyemde ortak sayısı % 20'nin üzerinde olan iki etnik topluluk mevcuttur. Komisyon kurmak mümkün mü?	57
7. Kanunen TAİK kurma mecburiyeti olmayan belediyede, TAİK kurulabilir mi?	57
8. Mensup olduğum etnik topluluk sayıca çok azdır. Dolayısıyla, sayıca daha büyük etnik topluluk TAİK'te bizden daha fazla temsilci verme hakkına mı sahiptir?	58
9. Belediyemde farklı etnik kökenli vatandaşlar yaşamaktadır. Dolayısıyla belediyemin Resmi dili nedir/ne olmalıdır?	58
10. Belediyemde çok sayıda farklı etnik kökenli vatandaşlar yaşamaktadır. TAİK'te temsilen kimler yer almmalıdır?	58
11. TAİK üyesi kimler olabilir ve kimler olamaz?	61
12. TAİK toplantılarında neler hakkında tartışılabılır?	61
13. TAİK üyeleri kararlar mı getiriyor yoksa görüş ve öneriler mi bildiriliyorlar?	62
14. Belediye Meclisi TAİK görüşünü kabul etmek zorunda mıdır?	62
15. Belediyede topluluğumun TAİK'teki meşru ve en iyi temsilcisini nasıl seçebiliriz?	62
16. TAİK çalışma yönetmeliği olmalı mı?	63
17. TAİK neler yapmamalı?	63
18. Belediye Meclisi ve TAİK arası iletişim nasıl gerçekleşir?	63
19. Belediyenin TAİK çalışması hakkında bütçe tahsis etmesi ve TAİK üyelerin maddi karşılık alması gereklilik mi?	64
20. Hangi durumlarda TAİK görüş bildiriyor? Belediye Meclisi tarafından görüş hakkında talebin beklenmesi mi gereklidir yoksa kendi yorumuna göre görüş ve tavsiye gönderebilir mi?	64
21. Belediyenin TAİK başkanı kim olmalı?	65
22. Belediyenin TAİK, Parlamento Topluluklar arası ilişkiler Komitesiyle ve Çerçeve anlaşması uygulama Sekretaryasıyla bağlantılı mıdır?	65
23. Belediye Meclisleri için TAİK'le bağlantılı diğer öneriler.	66
24. Makedonya Cumhuriyeti Meclisine öneriler.	66
25. Faydalı internet adresleri.	67

1. Önsöz

Saygıları değer,

Karşınızda, Kalkandelen - Toplumsal Kalkınma Enstitüsü'nün (TKE); Topluluklar arası ilişkiler Komisyonları, Topluluklar arası ilişkiler Komisyonları hakkında bilmek istediğiniz her şey - Deneyimler ve öneriler – yayınının ikinci baskısı bulunmaktadır. Bu yayın TKE'nin TAİK çalışması hakkında ilaveli ikinci sürümüdür. İlk yayın 2007 yılında, belediyelerde TAİK'in gerçek rolü hakkında çok az bilinen bir dönemde yayıldı. Aynı zamanda bu yayın, geçen yıllarda TAİK'in çalışma ve işleyışı hakkında ortaya çıkan pek çok ikilemeye ve sorulara cevap teşkil etti.

Geçen 5 yıl içerisinde TKE – Kalkandelen, aktif bir şekilde belediyelerdeki bu Komisyonların karşılaşıkları tüm sorunların tespiti yönünde ve aynılarının ortadan kaldırılması için çalıştı. Ohri Çerçeve Anlaşması'nın bir ürünü olarak, yerel düzeyde azınlık olarak yaşayan toplulukların marginal olmayacağı ve Anayasa tarafından garanti altına alınan haklarını uygulanacağını garanti etmelidir. Uygulama gerçekten böyle midir?

Son yıllarda, yerel yurttaş kuruluşların ve aynı zamanda uluslararası kurum ve kuruluşların TAİK'le ilgili proje faaliyetler sayısının arttığını görüyoruz. Peki, bunların görünür sonuçları var mı?

Bu yayında TAİK'le ilgili yasal düzenlemeler, TAİK çalışmasından deneyimler ve onların çalışmalarını iyileştirecek yorum ve tavsiyeler içermektedir.

Bu yayın vatandaşlara, TAİK üyelerine, belediye idaresine, belediye idaresiyle iletişimde bulunan kurum ve kuruluşlara, belediyeler Meclislerine ve TAİK çalışmaları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen herkes için tasarlanmıştır.

Önümüzdeki dönem tüm çabaların sonuç getireceğini gösterecektir. Ümit ediyoruz ki bu yayın bu yönüde ve tüm paydaşlar için pratik bir rehber olacaktır.

TKE bundan sonra da, belediyelerde fonksiyonel ve sürdürülebilir TAİK'ler kurma çabalarını ve belediye içinde azınlık olarak yaşayan vatandaşların haklarına saygı duyulma çalışmalarını devam edecektir.

Sreten Kotsevski,
İcra Müdürü
Toplumsal Kalkınma Enstitüsü
(TKE) - Kalkandelen

2. Neden Topluluklar arası ilişkiler Komisyonları?

Makedonya'daki çatışma sonrası kalkınma ve âdemi merkeziyetle ilişkin reformlar, etnik toplulukların yerel ve merkezi düzeyde kamu kurumlarında uygun ve hakça temsil edilme hakkını kazandığı Ohri çerçeve anlaşmasına dayanmaktadır. 2002 yılı Yerel Özyönetim Kanunuyla, tüm etnik toplulukların yaşadıkları uygun belediye sınırları içerisinde karar getirme ve politikalar oluşturma sürecine katılma fırsatı sağlamak için, Makedonya Cumhuriyeti ve Üsküp Büyükkentinde olmak üzere 20 belediyede Topluluklar arası ilişkiler Komisyonu kurulması öngörmüştür.

Topluluklar arası ilişkiler Komisyonları doğrudan Ohri çerçeve anlaşmasının bir ürünüdür, daha doğrusu onun imzalanmasıyla meydana gelen anayasal değişimelerdir. Bununla beraber, Makedonya'daki silahlı çatışmaya son verildi ve etnik aidiyeti azınlık olarak benimsenen yurttaşlara sorunları giderme çerçevesi belirlendi. Bu Komisyonlar bir belediye çapında, yerel seviyede topluluklar arası diyalogun yegâne kurumsal çerçevesidir.

Bu Komisyonların çalışması sadece azınlık olarak yaşayan etnik toplulukların haklarının korunmasından ibaret değildir. Bu Komisyonların işlevliği Belediye Meclis çalışmalarının şeffaflığı ve Belediye Meclisinde temsil edilmeyen küçük topluluklara, Belediye Meclisinin belirli konularda karar getireceği durumlarda görüş ve öneri sunmak için bir fırsattır.

Bu Komisyon Belediye Meclisinin sürekli bir organıdır ve diğer organları gibi çalışmaktadır. Tek farkı, Belediye Meclisinin etnik toplulukları ilgilendiren kültürel ya da etnik değerler alanından bir karar alma durumunda, Yerel Özyönetim Kanunuyla uyumlu kendi kararlarını mecburen özel çoğunlukla daha doğrusu sözde "Badinter" çoğunluğuyla getirme zorunluluğu bulunmaktadır. Belediye Meclisin ve TAİK'in düzgün ve kesintisiz çalışması her ne kadar şeffaflık ve hesap verebilirlik öngörüyorrsa, pratikte de böyle olduğu tartışılabılır?

Kurulumlarına rağmen ulusal ve yerel kurumlar, vatandaşlara TAİK'leri tanıtmaya yeterli çabalar göstermediler ve bu olay onların görevleri nedir diye çeşitli spekulasyonlara fırsatlar tanıdı. Coğu zaman, TAİK hakkında haberdar olduklarını iddia eden vatandaşlar bunlara, vatandaşlar arası etnik gereğe dayanan anlaşmazlıklar ve kavgalar sonrası uzlaşma sürecini yapacak Komisyon ya da yaşamın her alanından vatandaşları ilgilendiren konular hakkında konuşulacak oturumları düzenlemekle sorumlu bir oluşum olarak bakmaktadır. Bu gibi alılgılar mevzuatın öngördüğüyle uyuşmamaktadır.

Ayrıca, çerçeve anlaşmasının hukuki özüne ve Yerel Özyönetim Kanunundan karşılanmamış bekłentileri çok sayıda vatandaşı hayal kırıklığına düşürmüştür.

3. TAİK ile ilgili Yerel Özyönetim Kanunu neler öngörmektedir?

Şimdiye kadar Belediye Meclisleri ve Topluluklar arası ilişkiler Komisyonlarıyla yaptığımız işbirliği deneyimlerimizden gördüğümüz ilginç taraf o dur ki, değişik belediyeler Yerel Özyönetim Kanunu hakkında farklı yorumlar yapıyor ve kendi algıladıklarıyla kararlar getiriyorlar. Bu yaklaşım, Kanunun tutarsızlıklar içerdığını gösteriyor ve aynı zamanda TAİK'in çalışmasına yansadığını ve onların işlevliğinde zorluklar teşkil ettiğini belirtmektedir.

2002 yılında yürürlüğe giren Yerel Özyönetimler Kanununa göre bu Komisyonların çalışması Madde 41 ve Madde 55'te belirlenmiştir.

Kanunun 41. Maddesi gereğince:

- (1) Meclis, oturumda Meclis üyelerinin toplam sayısının çoğunluğu iştirak etmişse çalışabilir.
- (2) Meclis, Kanun ve Tüzük aksini öngörmediği takdirde, mevcut üyelerin çoğunluk oylarıyla karar getiriyor.
- (3) Kültür, belediyedeki vatandaşların en az % 20'nin kullandığı dil ve alfabe, belediyenin arma ve bayrak belirleme ve kullanım ile ilgili düzenlemeler, Meclis üyelerinin oy çokluğu ile kabul edilir, lakin belediye nüfusunun çoğunluğu olmayan topluluğa mensup olan Meclis üyelerinin oy çokluğu de gereklidir.
- (4) Kural olarak Meclis oturumunda açık oylama yapılmaktadır.
- (5) Meclisin her oturumu hakkında tutanak tutulmaktadır.

4. “Badinter” kararı ne anlama geliyor?

TAİK için özel ilgi bu maddenin 3. Fikrasında bulunuyor, o da, kültür alanından, dil ve alfabe kullanımından ve aynı zamanda belediyenin arma ve bayrak kullanımına yönelik kurallar içerisindeidir. Yukarda belirtilen bu düzenlemeler, nitelikli çoğunluk ile alınır veya sözde “Badinter” çoğunluğuyla karara bağlanıyor. Özel veya sözde “Badinter” çoğunluğuyla alınan kararlar, belirli yönetmeliğin kabul edilmesi anlamına gelir, nitekim öneriyi destekleyecek ve oylayacak azınlık

topluluğuna mensup olan mevcut Meclis üyelerinin yarısından fazlasının desteği gerekmektedir.

Örneğin son yerel seçimlerde bir belediyede 31 Meclis üyesi seçilmiş, bunlardan 9 (dokuz) Meclis üyesi etnik mensubiyetine göre azınlık topluluğuna aittirler. Meclis oturumunda belediyenin arma oylama önerisi sunulmuştur. Oylama anında diğer Meclis üyeleri yanı sıra toplantı salonunda belediyedeki etnik azınlıklara mensup olan toplam seçilen 9 Meclis üyenin sadece 5 üyesi mevcuttur. Önerinin oylamaya koyulduğu anda, bilinen çoğunluğun yanı sıra, önerinin kabul görmesi için Meclisteki mevcut azınlık topluluğa mensup üyelerin çoğunluğunu belirleyen en az 3 üyenin destek vermesi gerekmektedir.

Makedonya Cumhuriyetinde pek çok belediyede sokak adlarının değişmesi için öneriler vardır. Sürecin saygılandığı hakkında tasdiklayıcı bilgiler almamızı rağmen, yine de belediyelerin arşivlerinde TAİK'in çalışması hakkında, toplantı tutanakları, belediye Meclisine gönderilen yazılı önerilerin arşivleri hakkında bilgiler bulunmuyor. Ayrıca kültür ile ilgili durumlar çok ilginçtir. Meclisin kabul ettiği tüm yönetmelikler, kültür alanından finans edilecek yönetmelikleri de dâhil etmek üzere, önceden TAİK üyeleri tarafından gözden geçirilmeli ve onların görüşleri bildirilmelidir. Makedonya'daki belediyelerde bu kural genellikle saygılanmıyor, hususen belediye bütçesi iyi durumda olan kentsel belediyelerde, kırsal belediyelerde ise TAİK'in daha iyi çalıştığı örnekleri sıralanabilir.

Yerel Özyönetim Kanunun 55. Maddesi gereğince:

1. Son nüfus sayımı sonuçlarından belirlenen sayıya göre belediyedeki toplam nüfus sayısının en az %20'sini belirli topluluk oluşturuyorsa Topluluklar arası ilişkiler Komisyonu kurulur.
2. Bu maddenin 1. Fıkrasına göre Komisyonu belediyedeki topluluklardan eşit sayıda temsilciler oluşturuyor.
3. Komisyon üyelerinin seçim yöntemi Tüzükle düzenlenir.
4. Komisyon, belediyedeki mevcut topluluklar arası ilişkilere yönelik sorunları gözden geçiriyor ve aynılarının çözüm yolları ile ilgili görüş ve önerilerde bulunur.
5. Belediye Meclisi bu maddenin 4. Fıkrasına göre telkinleri gözden geçirmeli ve onlar hakkında kararlar getirmelidirler.

5. Belediyemde TAİK kurma mecburiyeti var mı?

Makedonya Cumhuriyeti’nde aşağıdaki belediyelerde TAİK kurma zorunluluğu vardır:

Birvenitsa	Vraneştitsa	Debre	Dolneni	Zelenikovo
Yegunovtse	Kırçova	Kruşova	Kumanova	Mavrova ve Rostuşa
Petrovets	Sopişte	Ustruga	Kalkandelen	Çaşka
Çučer Sandevo	Üsküp	Butel	Çayır	Şuto Orizari

Tüm bu belediyelerde en az bir etnik topluluk toplam nüfus orantısının %20’sini veya fazlasını oluşturur ve böylelikle Topluluklar arası ilişkiler Komisyonu kurulmuştur.

6. Belediyemde ortak sayısı % 20’nin üzerinde olan iki etnik topluluk mevcuttur. Komisyon kurmak mümkün mü?

Ne yazık ki, Kanun bir belediyede iki veya fazla etnik topluluğun birlikte toplam nüfus sayısının %20’den fazla olması takdirde Komisyonun kurulmasını öngörmektedir. Komisyonun kurulmasına önkoşul olarak bir etnik topluluğun belediyedeki toplam nüfus sayısının en az %20 oranında temsil edilmesiyle belirlenmiştir.

7. Kanunen TAİK kurma mecburiyeti olmayan belediyede, TAİK kurulabilir mi?

Evet, böyle örnekler Gostivar, Vrapçište, Drugovo ve diğer belediyelerde mevcuttur, bunlar kendi Tüzüklerinde TAİK kurulmasını öngörmüşler ve belediye Meclisi kararıyla bunu gerçekleştirmişlerdir. Bunlar olumlu örnek teşkil etmektedirler ve bunlar gibi birçok belediyede aynı Komisyon kurma girişimleri bulunmaktadır. TAİK’in bazı üyelerinde, TAİK kurma zorunluluğu olmayan fakat TAİK kuran belediyelerin Yerel Özyönetim Kanunu hükümlerini uygulama mecburiyeti olur mu diye ikilemeler oluşmuştur. Yerel Özyönetim Kanunuyla TAİK kurma yükümlülüğü

bulunmayan belediyelerin ama yine de TAİK kurma girişimi kendi Tüzüklerinde öngörülmüş ve bu girişimle Yerel Özyönetim Kanununa uygun hareket etmeleri mecburiyetine girmiştir bulunmaktadırlar.

8. Mensup olduğum etnik topluluk sayıca çok azdır. Dolayısıyla, sayıca daha büyük etnik topluluk TAİK'te bizden daha fazla temsilci verme hakkına mı sahiptir?

55. Maddenin 2. Fikrasına göre Komisyonların toplulkardan eşit sayıda temsilciyle kurulması öngörmüştür. Bunun anlamı, belediye sınırları içerisinde toplam nüfus sayısının sayı ve orantısına bakılmadan Komisyonda diğer toplulkalar gibi her topluluktan eşit sayıda temsilcisinin bulunması demektir. Bunun anlaşılıcagı gibi, eğer bir belediyede Makedonlar, Arnavutlar, Türkler, Sırplar ve benzeri toplulkalar yaşıyorsa, hangi topluluğun daha çok veya daha az olduğuna bakılmadan hepsinin TAİK'te eşit sayıda temsilcisi bulunmaktadır. Uygulamada belediyelerin çoğu bu kurala uymaktadır, fakat TAİK'lerde hala eşit sayıda topluk temsilcisi bulunmayan belediye Komisyonları mevcuttur. Tüm etnik toplulkardan eşit sayıda temsilci bulunmayan TAİK durumları ciddi bir sorun teşkil eder ve belediye Meclisinin belirli kararlarının alınmasına engel olabilmektedir, daha doğrusu sürecin yasa ile tam bir uyum içerisinde olmadığı için reddine neden olabilmektedir.

9. Belediyemde farklı etnik kökenli vatandaşlar yaşamaktadırlar. Dolayısıyla belediyemin Resmi dili nedir/ne olmalıdır?

Yerel Özyönetim Kanununa göre Makedonya Cumhuriyeti'nde resmi dil Makedonca dili ve onun Kiril alfabetesidir. Belediyelerde resmi dil Makedonca dili ve onun Kiril alfabesi yanı sıra belediyedeki en az %20 ve üzeri vatandaşların kullandıkları dil ve alfabetidir.

Belirli belediyede Makedoncadan farklı dil kullanan vatandaşların sayısını belirleyecek kayıtlama işlemi yapan belediye örneği Makedonya'daki belediyelerde hala bulunmamaktadır. Coğu zaman, topluluğun kullandığı dil etnik mensubiyete göre belirlenir, nitekim belirli etnik topluluğun mensubu o topluluğun dilini kullanacak anlamına gelmez de varsayılabılır.

Örneğin Üsküp'te ve diğer belediyelerde Arnavut dilini kullanmayan Arnavutlar ve Şuto Orizari ve diğer belediyelerde Roman dilini kullanmayan Romanlar vardır.

10. Belediyemde çok sayıda farklı etnik kökenli vatandaşlar yaşamaktadır. TAİK'te temsilen kimler yer almmalıdır?

Çok sık TAİK'te hangi toplulukların bulunacağı ikilemesi meydana çıkmaktadır: Yasaya göre, son sayımda kayıtlanan tüm topluluklar Komisyonda temsil edilmeliidir. Öte yandan, son nüfus sayımında birçok topluluğun kayıtladığı belediyeler vardır ve burada hangi toplulukların temsilcisi olmalı ve temsilci gerekliliği ikilemesi kafaları karıştırıyor. Bu sorun belediyenin Tüzüğüyle çözülür, fakat aynı olayı tüm belediyelere genelleme yapılamaz.

Çoğu zaman belediyelerin Komisyonlarında belirli etnik topluluğundan birer temsilci bulunmaktadır ve bunu Mecliste pratik nedenlere bağlayarak Komisyonda daha az üyelerle daha kolay çalışılacağına gerekçe olarak göstermektedirler. Lakin ikişer-üçer topluluk temsilcisi bulunan belediye Komisyonları da bulunmaktadır. Komisyonun üye sayısını belediye Meclisi belirler.

Birçok belediyede öyle etnik topluluklar vardır ki, yerel seçimlerin sonuçlarına ve sayı çokluğuna rağmen, belediye Meclisinde kendi görüş ve tavırlarını temsil edecek Meclis üyesine sahip olamıyorlar. Yerel Özynetim Kanununa göre toplulukların belediyedeki bireysel sayısına bakılmadan her topluluğun TAİK'te eşit sayıda temsil edilmesini öngörmektedir. Bununla, küçük toplulukların yerel seçimlerde kendilerini belediye Meclisinde temsil edecek Meclis üyeleri kazanamadıkları durumlarda (partiye bağlı ya da bağımsız listede olması fark etmeksizin), TAİK aracılığıyla belediye Meclisi karşısında kendi tavır ve görüşlerini bildirme fırsatı sağlanmaktadır. Örneğin; Kalkandelen belediye Meclisinde Türk Meclis üyesi bulunmamaktadır, fakat Türk topluluğunun tavır ve görüşlerini bildirecek Türk temsilci TAİK'te mevcuttur.

Aşağıdaki tabloda TKE tarafından hazırlanan öneri hangi belediyelerin TAİK'te ve hangi topluluk temsilcisiyle temsil edilebilmesini içermektedir:

Belediye		Belediyemde hangi etnik topluluklar temsil edilebilmelidirler?
1	Birvenitsa	Makedon, Arnavut, Sırp
2	Vraneštitsa	Makedon, Arnavut, Türk
3	Debre	Makedon, Arnavut, Türk, Roman
4	Dolneni	Makedon, Arnavut, Türk, Boşnak
5	Zelenikovo	Makedon, Arnavut, Sırp, Roman, Boşnak
6	Yegunovtse	Makedon, Arnavut, Sırp, Roman
7	Kırçova	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Ulah
8	Krušova	Makedon, Arnavut, Türk, Boşnak, Ulah
9	Kumanova	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Ulah
10	Mavrova ve Rostuşa	Makedon, Arnavut, Türk
11	Petrovets	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak
12	Sopište	Makedon, Arnavut, Türk
13	Ustruga	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak
14	Kalkandelen	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak
15	Çaška	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Boşnak
16	Çučer Sandevo	Makedon, Arnavut, Sırp
17	Üsküp Büyükkent	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak, Ulah
18	Butel	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak, Ulah
19	Çayır	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak, Ulah
20	Şuto Orizari	Makedon, Arnavut, Türk, Sırp, Roman, Boşnak

11. TAİK üyesi kimler olabilir ve kimler olamaz?

Yerel Özyönetim Kanunun 55. Maddesinin 3. Fıkrası uyarınca Komisyon üyelerinin seçim şekli Tüzükle düzenlenir. TAİK üyelerinin seçimi ile ilgili beldeiyeler tarafından bütüncül bir yaklaşım yoktur. TAİK üyelerinin sivil toplum kuruluşlarının, yurttaş forumlarının, belediye Meclis üyelerinin tekli bulundukları farklı örneklerle karşılaşabiliriz. Bazı belediyelerde TAİK üyelerinin seçiminde Aleni konkurların açıldığı örneklerini de görebiliriz.

Ayrıca TAİK üyeliğine seçilecek temsilcinin kim olacağına dair resmen tanımlanmış ve standart kriterler yoktur. Bunların belirli alanda başarıları ve ilerlemeleri bulunan, cezalik geçmişi olmayan ve topluluğun diğer temsilcileri tarafından görüşleri dikkate alınan kişiler olabileceği varsayılabılır.

Ne yazık ki genelde TAİK üyelerinin profesyonel yükümlülükleri olan, siyasi partiler tarafından aday gösterilen ve TAİK toplantılarına katılmayan kişiler olduğu görünmektedir, bununla mensup olduğu etnik topluluğun tavır ve görüşleri TAİK'te ve dolayısıyla Belediye Meclis karşısında aktarılamıyor.

12. TAİK toplantılarında neler hakkında tartışılabılır?

Yerel Özyönetim Kanunun 55. Maddesinin 4. Fıkrası uyarınca Komisyon, beldeiyede temsil edilen topluluklar arası ilişkilere yönelik durumları gözden geçiriyor ve onların çözümüne görüş ve önerilerde bulunmaktadır. Bu sorunlar genellikle YÖK 41. Maddesinde tanımlanan durumlardır, nitekim topluluklar arası ilişkilere yönelik diğer sorunların olabileceğini düşünden Meclisin önerileri de olabilir. Mevcut uygulamadan Komisyon YÖK 41. Maddesi ile ilgili durumları da incelemektedir, bu da, sokak isimlerinin değişimi, kültür alanından yönetmeliklerin kabulu, belediyenin bütçesi. Ayrıca topluluklar arası ilişkilere yönelik farklı sorunların da incelendiği durumlar mevcuttur, Ustruga, Kırçova, Kumanova ve diğer belediyelerde olduğu gibi.

13. TAİK üyeleri kararlar mı getiriyor yoksa görüş ve öneriler mi bildiriyorlar?

Komisyon kendi oturumunda sorunları inceliyor ve öneri ve tavsiyelerde bulunuyor. Uygulamada aynı sorun hakkında farklı görüş ve önerilerin çıkabileceği durumlar da olabilir. Komisyonlarda diğer etnik toplulukların ihtiyaçlarına duyarlı kişilerin yer aldığı varsayılsa, bununla tüm vatandaşların yararına belirli durumlarda çözüm önerilerinin sunulacağı çözümler düşünülebilir. TKE-Kalkandelen tavsiyesi, TAİK üyeleri arasında çoğuluk oylamasının olmaması ve Meclise sunulan tüm önerilerin konsensüs/fikir birliği sonucu olmasından yanadır. Fikir birliğinin imkânsız olduğu durumlarda, üyelerin tüm olağan önerilerini içeren bir belgenin hazırlanması ve belediye Meclisine sunulması önerilmektedir, ondan sonra Meclis kesin kararını getirmelidir.

14. Belediye Meclisi TAİK görüşünü kabul etmek zorunda mıdır?

Belediye Meclisi YÖK 55. Maddesinin 5. Fikrasına uyarınca Komisyonun görüş ve önerilerini dikkate almakla ve aynaları hakkında karar getirmekle yükümlüdür. Ancak getireceği kararın TAİK önerilerine tutarlı olması gerekmemektedir. Uygulamada TAİK tarafından Belediye Meclisine sunulan çok az sayıda görüş ve önerinin olduğunu görüyoruz ve buna uyumlu belediye Meclisi tarafından TAİK görüş ve önerilerine az sayıda Meclis kararları bulunmaktadır.

15. Belediyede topluluğumun TAİK'teki meşru ve en iyi temsilcisini nasıl seçebiliriz?

Genellikle etnik topluluğu temsilcisinin meşrutiyeti hakkında sorular sorulmaktadır: TAİK'te belirli topluluğu temsilen en meşru temsilci kim olabilir? Örneğin: Kalkandelen'de Makedon milletinin TAİK'te temsilen bulunacağı en meşru temsilci kim olabilir? Bu soruya somut cevap yoktur, ancak adayın seçimi aleni ve şeffaf süreç sonrası gerçekleşmişse o zaman onun meşruluğu kabul edilir durumdadır.

16. TAİK çalışma yönetmeliği olmalı mı?

TAİK'in de tüm diğer komisyonlar gibi kendi çalışma yönetmeliği olmalıdır. Yasal bir gereklik teşkil etmesine bile yine de Komisyonun çalışma ve işlevliğini düzenleyen iç kullanım için önemli bir belgedir. Tüm belediyelerin kullandığı bütüncül bir yönetmelik yoktur. En önemli anıları kapsayan yönetmeliğin hazırlanmasını TKE-Kalkandelen önermektedir. Yönetmelikle şunlar belirlenmektedir: kurulma süreci, TAİK başkanı seçimi, TAİK'in ne zaman ve nerde toplanacağı, çalışma esnasında hangi dilin (tercüme ihtiyacı) kullanılacağı, toplantıyı düzenleyecek kişi, arşivleme işleminin yürütme ve düzenleme şekli, karar alma şekli v.b.

17. TAİK neler yapmamalı?

İlk başta TAİK'in bir yurttaş kuruluşu veya benzeri bünye/teşkilat olmadığı kesin olarak bilinmemelidir. Onların çalışması dâhilinde belediye Meclisine yönlen direcekleri görüş ve öneriler süreci yasaya düzenlidir. Birçok TAİK halk karşısında şüpheler yaratacak vaziyette kendi çalışma ve etki alanının dışına çıkmış görüntüsü vererek proje faaliyeti taşıcılığı kimliğini üstlenmektedir. Ayrıca TAİK kararlar getirmemeli ve üyeleri arası oy çoğunluğu üstünlüğü göstermemelidir.

TAİK toplantıları genellikle belediyelerdeki TAİK oluşumlarının çoğunu yaptığı gibi sadece yılda bir kez olmamalıdır. Tavsiye edilen durum, TAİK oturumlarının önleyici sebepler dâhilinde topluluklar arası ilişkilere yönelik tüm durum ve sorunları inceleme maksatlı daha sık sık olmalı ve belki de ihtiyaç duyulduğunda sorunların üstesinden gelmek için belediye Meclisine sürekli görüş ve tavsiyeler vermelidirler.

18. Belediye Meclisi ve TAİK arası iletişim nasıl gerçekleşir?

TAİK ve belediye Meclisi arası resmi iletişimlarındaki soru en kritik anlardan biridir. Tüm diğer komisyonlar gibi TAİK de kendi görüş ve tavsiyelerini belediye Meclisine belediye arşivi aracılığıyla yazılı bir şekilde gönderebilir. Uygulamada belediye Meclisinin belediye arşivi aracılığıyla TAİK'ten yazılı şekilde görüş ve öneri bildirme talebi belediye arşivlerinde çok nadir görülebilir. Ayrıca, belediye Meclisinin belirli bir sorun hakkında tartışma oturumundan önce TAİK'in görüş bildirmesini isteyecek bir mecburiyet olduğu de net bir şekilde tanımlanmamıştır. Belediye idaresinin, Meclisin karara bağlayacağı konular hakkında TAİK'in düşünce ve telkinler geliştireceği toplantılarının düzenlenmesi için, zaman ve koşullar

oluşması için zamanında belediye Meclisinin oturum düzenleyeceği bilgilerini gündemle birlikte TAİK üyelerine göndermesi önerilen durumdur.

19. Belediyenin TAİK çalışması hakkında bütçe tahsis etmesi ve TAİK üyelerin maddi karşılık alması gerekir mi?

Yasada TAİK çalışması için belediyenin mecburi bütçe/fon ayırma gerekliliği tam olarak belirtilmemiştir. Uygulamada belediyelerin çoğu bu husus için bütçe fonunun olmadığı ve çoğunlukla sadece belediye başkanının desteği var geçştirmeleri görülmektedir. Burada şu soru ortaya çıkmaktadır: Belediye Başkanın görev süresi bittikten sonra ne olacaktır? Ayrıca, topluluklar arası ilişkiler için önemli ve hassas bir konunun kırsal bir konumda incelenmesi gerekiyorsa, bu lokasyona varmak için ulaşım ve diğer gerekli harcamaların giderilmesi hangi bütçeden karşılaşacaktır? Önerilen durum TAİK'in bağımsız bir şekilde görüş ve öneriler vermesinde mevcut iktidarın istegine bağlı kalmadan kendi bütçesinin olmasından yanadır.

Yasal çözümlere göre TAİK üyeleri hiçbir karşılık almamaktadırlar. Burada vurgulanması gereken mesele, bu Meclis Komisyonu dıştan temsilci alabilen tek komisyon olduğu ve aynlarının hiçbir karşılık almaksızın gönüllü olarak çalıştırıldıklarıdır. Bu Komisyonun önemini göz önünde bulundurarak vereceğimiz öneri, TAİK üyelerinin kendi çalışmaları hakkında bir karşılık almalarından yana yasal önkoşulların hazırlanmasıdır.

20. Hangi durumlarda TAİK görüş bildiriyor? Belediye Meclisi tarafından görüş hakkında talebin beklenmesi mi gerekir yoksa kendi yorumuna göre görüş ve tavsiye gönderebilir mi?

Yasaya göre topluluklar arası ilişkilere mevcut durumların incelenmesi TAİK tarafından yapılması yasak değildir. Başka bir deyişle, TAİK üyelerinin toplulukları ilgilendiren önemli meselelerin hepsi hakkında tartışabilir ve aynları hakkında kendi görüş ve tavsiyelerini bildirebilirler. TAİK'in proaktif yaklaşımı belediyede yaşayan tüm topluluklar için özel önem taşımaktadır. Yasaya göre belediye Meclisi bunları gözden geçirmeli ve aynları hakkında kararlar getirmelidir. TAİK gücü burada gizlidir, vatandaşları ilgilendiren farklı konular öneremektedir. Farklı bir nokta ise, kararları getirme sürecinde belediye Meclisi belirli konu-

larda TAİK'ten görüş talep edebilir ve TAİK belediye komisyonu olarak görüş ve öneri vermede zorunludur.

21. Belediyenin TAİK başkanı kim olmalı?

TAİK başkanının kim olacağı konusunda tam olarak belirlenmemiştir. TKE'nin önerisi şudur: TAİK başkanı en büyük çoğunluk olmayan topluluk içinden seçilmelidir (belediye sınırları içerisinde etnik azınlık olarak yaşayan vatandaşlar) ve bu girişimle çoğunluğun yerel seviyede karar alma mekanizmasında çoğunluk olmayan toplulukların aktif bir şekilde dâhil edilmesine bağlılığı gösterir ve böylece tüm vatandaşların güvenini kazanabilmektedir.

22. Belediyenin TAİK, Parlamento Topluluklar arası ilişkiler Komitesiyle ve Çerçeve anlaşması uygulama Sekretaryasıyla bağlantılı mıdır?

Yasaya göre belediye TAİK'leri, Topluluklar arası ilişkiler Meclis Komitesi veya Çerçeve anlaşmasını uygulama Sekretaryasıyla resmi bağlılığı ne de iletişimde bulunmaya bir sorumluluğu vardır. Belediye TAİK'lerin şimdije kadar yaptıkları uygulamadan ve çalışmalarından elde edilen deneyimlerden, bu bünyeler arası iletişim ve işbirliği kanallarının resmileştirilmesi için bir ihtiyaç vardır. Belediye TAİK'lerin Topluluklar arası ilişkiler Meclis Komitesi veya Çerçeve anlaşmasını uygulama Sekretaryası arası düzenli iletişim olması, belediye komisyonlarının kaliteli çalışmasının iyileşmesine katkıda bulunabilir ve yerel seviyede karşılaşlıklarını tüm sorunların Yasama karşısında taşınması olabilir ve onların ortadan kaldırılması için işbirliğinde bulunabilirler.

23. Belediye Meclisleri için TAİK'le bağlantılı diğer öneriler.

1. TAİK üyelerinin seçimi en üst seviyede açık ve şeffaf süreç içerisinde imkân varsa kamu başvurulu konkurun açılmasıyla yapılmalıdır;
2. TAİK direkt operatif harcamalar için belediye bütçesine dâhil edilmelidir;
3. Belediye Meclisleri, Yerel özyönetim birimleri Topluluğuyla (YÖBT) beraber özel çoğunlukla (Badinter kuralı) kabul edilecek bütüncül yerel kurallar listesini onaylamalıdır;
4. TAİK üye profili tanımlanmalı ve TAİK'te kimin üye olabilir ve kimin üye olmayabilir sabit kriterleri geliştirilmelidir.

24. Makedonya Cumhuriyeti Meclisine öneriler.

1. Belediyenin TAİK'le ilgili yasal hükümlerinin saygılanmadığı durumlar için Yerel Özyönetim Kanununda ceza hükümleri belirtilmelidir;
2. Belediyenin TAİK hakkında özel bütçe kalemi öngörmediği durumlar için ceza hükümleri belirtilmelidir;
3. TAİK'in gerçek manada önemini kazanabilmesi için Yerel Özyönetim Kanununda değiştirgeler ve eklemeler yapılmalıdır;
4. Görüş ve deneyimlerin alış verisi yapılması amaçlı Yerel özyönetim birimleri Topluluğu (YÖBT) aracılığıyla belediyenin Topluluklar arası iletişim Komisyonlarının (TAİK) ve Topluluklar arası ilişkiler Meclis Komitesi arası iletişim kanallarının resmileyştirilmesi gerekmektedir.

25. Faydalı internet adresleri.

1. Toplumu Kalkındırma Enstitüsü
www.irz.org.mk
2. Topluluklara arası ilişkiler Komisyonu – TKE
www.komz.irz.org.mk
3. Yerel özyönetim birimleri Topluluğu
www.zels.org.mk
4. Makedonya Cumhuriyeti Meclisi
www.sobranie.mk
5. Çerçeve anlaşması uygulama Sekretaryası
www.siofa.gov.mk
6. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı – AGİT
www.osce.org/skopje
7. Avrupa Komisyonu Delegasyonu
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
8. Yerel Özyönetim Bakanlığı
www.mls.gov.mk

Akaja publikacia si finansiakere dende dumesa katar i Europakiri Unia. O Saikeripe akale publikaciakoro si gindipe e auktoresko thaj e proektikane timosko, thaj na sikavela i poza e Europakere Uniakoro.

Sa so mangav te džanav Baše Komisie baše relacie maškar e khedina

- Šukar nakhli buti thaj rekomendacie -

Tetovo, Noiembrie 2011

Ikalutno

Khedipe Instituto bašo barjovipe e khedinengoro
www.irz.org.mk

E ikalutneske

Sreten Koceski,
egzekutivakoro direktoro

Auktoro

Sreten Koceski

Proektikano timo

Margita Stojanović
Damir Neziri
Ivana Tomovska
Skender Mehmeti
Dimčo Josifovski

Lektura

Boban Karapejovski

Čhibakoro nakhavipe

Albanikani čhib – Hava Mustafa
Anglikani čhib - Ivana Georgievska
Turkikani čhib – Senad Vrajkova
Srbikani čhib – Lidija Kungulovska
Romani čhib – Ljatif Demir

Ilustracija na korica

Zdravko Girov

Tehnichka podgotovka

Aleksandar Manchevski

Tiražo 1000

Akaja publikacia si printime ane pervazia e proektoskoro BONA MENTE: Den-
do dumo baše Komisie baše relacie maškar e khedina

Lista e xarnjarde anavengo

KOMZ	Komisie baše relacie maškar e khedina
IRZ	Instituto bašo barjovipe e khedinengoro
EU	Europakiri Unia
ZLS	Zakono baši lokalnikani korkoriradžin
ZELS	Khedin baše jekhina ki lokalnikani korkoriradžin
OBSE	Organizacia bašo arakhipe thaj kolaboracia ani Europa
SSRD	Sekretariato bašo realiziripe e pervaziskere phandle lafeskoro

Saikerin

1. Anglovakerdipe	74
2. Soske Komisie baše relacie maškar e khedina?	76
3. So anglodikhela o Zakono baši lokalnikani korkoriradžin a si phandlo e KOMZ-esa?	77
4. So si anipe e deciziakoro e „Badinter-esa” ?	77
5. Kamljol ja na miri komuna te formirinel KOMZ?	79
6. Ani miri komuna isi duj etnikane khedina savengoro gin si bareder taro 20%. Šaj ja na te formirina Komisia?	79
7. Šaj ja na ani komuna so nane ola zakoneskiri obligacia te formirinel KOMZ?	79
8. Miri etnikani khedin si tikni. I aver bareder etnikani khedin ka ovel la ja na pobuter prezententoja ani KOMZ mire khedinatar?	80
9. Ani miri komuna dživdinena dizutne tare verver etnikane preperipa. Savi čib si ofisialnikani ani miri komuna?	80
10. Ani miri komuna dživdinena buteder dizutne save so si tare but averi-kane etnikane khedipa. Kon sa kamljol te ovel prezentirime ano KOMZ?	81
11. Kon šaj thaj kon na šaj te ovel dženo ko KOMZ?	83
12. Bašo so šaj te ovel kerdo lafi ko KOMZ ke bešina?	83
13. Šaj ja na e džene taro KOMZ te anen decizie ja te den gindipa thaj rekomenzacije?	84
14. Kamljol ja na o Konsilo e komunakoro te lel o gindipe e KOMZ-eskoro?	84
15. Sar te alusara e majšukare thaj e legitimnikane prezentento ani miri khedin ani komunakiri KOMZ?	84
16. Kamljol ja na o KOMZ te ovel ole butjarnikano normativo baši buti?	85
17. So na kamljol te kerel o KOMZ?	85
18. Sar kamljol te ovel kerdi i komunikacia maškar o KOMZ thaj e komunakere konsiloja?	85
19. Kamljol ja na i komuna te ulavel e budžeteskere resursoja baši buti ko KOMZ thaj e džene ko KOMZ šaj ja na te len lovengo dendipe?	86
20. Ane save čhipote i KOMZ dela gidnipe? Kamljol ja na te ovel adžikerdo o rodipe e gindipaskoro taro Konsilo e komunakoro ja pale šaj te ovel bičhaldo gindipe thaj rekomenzacije uzal o peskoro dikhipe?	86
21. Kon kamljol te ovel prezidento ki komunakiri KOMZ?	87
22. Kamljol ja na e komunakiri KOMZ te ovel phandli e parlamentarnikane komitetosa baše relacie maškar e khedina e sekretariatosa bašo realiziripe e pervaziskere phandle lafesa?	87
23. Avera rekomenzacije dži e komunakere konsiloja so si phandle e KOMZ-esa.	88
24. Rekomendacie dži o Parlamento e Republika Makedoniakoro.	88
25. Internet adrese save so šaj te trubun amenge.	89

1. Anglovakerdipe

Patjivale manušalen,

Anglo tumende si o dujto ikaldiipe e publikaciakoro tari Komisia baše relacie maškar e khedina- Sa so kamav te džanav baše Komisie baše relacie maškar e khedina- šukar nakhli buti thaj rekomendacie- savi so ikalela o Instituto bašo barjovipe e khedinengoro (IRZ) – Tetovo. Akaja publikacia sikavela o dujto džipherdo ikaldiipe e IRZ-eskoro so si phandlo e butjasa ko KOMZ. I jekhto publikacia sine ikaldi ano 2007 berš, periodo kana xari sine džanlo baši čačutni rola e KOMZ-eskiri ane komune. Thaj adjaar, akaja publikacia ko jekh than sine thaj dendo džovapi ke pobuter dileme thaj e pučipa, save so ovena ikalde ane nakhle berša ko butikeripe thaj funkcioniripe e KOMZ-eskoro.

E nakhle 5 berša, o IRZ – Tetovo aktivnikane kerda buti ano drom saveste si kavda sa e anglodikhipa savenca khuvenas pumen akala Komisie ane komune thaj denda peskoro dendipe ano lengoro nakhavipe. Sar produkto e Ohrideskere pervazeskere phandle lafeskor, trubul te ovel garantirime kaj e khedina save so džividinena sar minoritetko ko lokalnikano nivelo nane te oven marginalizirime thaj ka ovel olen sa e čačipena save so si garantirime e Konstitucionalosa. Si ja na ki praktika adava?

Ane nakhle berša, isi vazdipe e proektikane aktivipangoro save so si phandle e KOMZ-esa, sar tari rig e kherutne khedinendar e dizutnengere, adjaar thaj tare maškarthemutne organizacie thaj institucie, save so dende peskere resursoja adale dendipaske. Isi amen ja na rezultatoja?

Ani akaja publikacia si thanarde e zakoneskere regulative phandle e KOMZ-esa, e nakhle butjasa taro KOMZ, sar thaj e komentaroja thaj e bahania bašo lačharipe olengere butjakoro.

Akaja publikacia si dendi e dizutnenge, dženenge taro KOMZ, komunakere administraciake, organizacienge thaj e institucienge save so kerena komunikacia e komunakere administraciasa, konsilonca ke komune, sar thaj sa adalenge saven so isi intereso te sikloven pobuter baši buti e KOMZ-eskiri.

O periodo anglo amende ka sikavel isi ja na pharipa save so ka anen rezultatoja. Patjasa so akaja publikacia si ko kodova drom thaj ka ovel praktikano legarutno sa e interesnikane rigenge.

O IRZ ka džal ponadari e dikhipanca thaj ponadari ka kerel buti ko čivipe e funkcionalnikane thaj ikerde KOMZ-ia ane komune thaj patjivipe e čačipenengoro e dizutnengoro save so dživdinena sar minoritetova ke komune.

Sreten Koceski,
Egzekutivako direktoro
Khedipe Instituto bašo barjovipe e
khedinengoro (IRZ) -Tetovo

2. Soske Komisie baše relacie maškar e khedina?

O Postkonfliktnikano barjovipe phandlo e decentralizacasia ani Makedonia ovela bazirime ko Ohrideskoro pervazeskoro phandlo lafi uzal save e etnikane khedina isi olen čačipen ko jekhutno thaj adekvatikano autoriziripe ane putarde institucie ko lokalnikano thaj centralnikano nivelo. E zakonesa baši lokalnikani korkoriradžin taro 2002 berš, anglodikhlo si formiripe e Komisiengoro baše relacie maškar e khedina ane 20 komune ani Republika Makedonia thaj ani diz Skopje, savesa ovena arakhle šajdipa te len than ano proceso e anipaskoro e deciziengoro thaj e kreripaskoro politike sa e etnikane khedipangoro save so dživdinena ki teritoria kodole adekvatikane komunengoro.

E Komisie baše relacie maškar e khedina (KOMZ) si direktikano produkto e Ohrideskere pervazeskere phandle lafeskoro, ja pale e konstitucionalkane averipangoro save so si kerde oleskere xramovipasa. Olesa, ovela čhivdo agor e jagale konflikteskoro ani Makedonia thaj ka ovel čhivdo pervazi ane save ka oven regulirime sa adala pučipa save so isi e dizutnen save so si sar etnikumia minoritetaja. Kodola komisie sikavena jekhutno institucionalkano pervazi bašo dialogo maškar e khedina ko lokalnikano nivo, ane pervazia e komunakere.

I buti akale komisiengiri na anela sade arakhipe e hakojengoro e etnikane preperiangoro save so dživdinena sar minoritetoto. O funkcioniripe akale komisiengoro anela transparentnipe ani buti e Konsiloskoro ki momuna thaj o šajdipe e tikneder khednengoro, save so nane prezentirime ane komune, te den peskoro gindipe thaj e bahania baše disave pučipa savenge o Konsilo e komunakoro trubul te anel decizia.

Akaja savaxtuni komisia e Konsiloskiri thaj kerela funkcia sar thaj e aver. Jekhutno averipe si so o Konsilo e komunakoro, ko anipe e deciziengoro tare ranika save so si bare džanlipastar e kulturnikane ja pale e etnikane identitetoskoro e etnikane prepereipangoro, peskere decizie obligaciasa, ano jekhajekhipe e Zakonesa baši lokalnikani korkoriradžin kamljol te anel olen e ulavde butipasa, ja pale a.v. „Badintereskere,, butipasa. Thaj uzal adava so o normalnikano thaj bidendo funkcioniripe e konsiloskoro e komunakoro thaj ko KOMZ sikavela transparentnipe thaj sikavdipe e butjakoro, ani praktika si adjaar vaj na?

Thaj uzal adava so si formirime, e themakere thaj e lokalnikane institucie na kerde niso kobor so kamljol te keren promocia e KOMZ-eskoro maškar e dizutne thaj kodolesa kerda thanipe baše špekulacie bašo kodova savi si olengiri rola. Majbut, ano majbaro kotor tare dizutne save so zurarde kaj isi olen informacie bašo KOMZ, olende dikhena sar badania save so trubul te keren lačharipe maškar e dizutne džikobor isi disave pharipa thaj maripa ki etnikani funda ja pale ke disave forumoja savende ovela kerdi debata baše pučipa save so si taro intereso e dizutnengoro tare sa e ranika e dživdipaskoro. Asavke percepcie na khuvena pumen kodolesa so anglodikhela o zakoно.

Džipherdo, kori e bare gin e dizutnengoro ovela ikaldi i frustracia tare bipherde adžikeripa save so si jekhajekh e ruhesa e ohrideskere phandle lafesa thaj e zakonesa baši lokalnikani korkoriradžin.

3. So anglodikhela o Zakono baši lokalnikani korkoriradžin so si phandlo e KOMZ-esa?

Taro džiakanutno dikhipe ki jekhetjani buti e komunakere konsilonca thaj e Komisiencia bašo relacie maškar e khedina, interesnikane si so averikane komune dena averikane vakerdipa e Zakoneske baši lokalnikani korkoriradžin thaj adekvatikane adaleske anena thaj e decizie. Kodova anela thaj o fakteto kaj isi bivakerdipa ano Zakono save so ovena reflektirime upral i buti ko KOMZ thaj anena pharipa ko olengoro funkcioniripe.

Uzal o Zakono baši lokalnikani korkoriradžin, ando ano 2002 berš, i buti akale Komisiengiri si definirime e dženesa 41 thaj e dženesa 55.

Uzal o dženo 41 taro zakono:

- (1) O Konsilo šaj te kerel buti te isi butipe tare sa e džene ko konsilo ko bešipe.
- (2) O Konsilo anela decizia e butipasa tare sa e džene, e zakonesa thaj e statutesa te nane aver čhane definirime.
- (3) E normativoja save so si phandle e kulturasa, labaripa e čhibakoro thaj e silenca savenga vakerena pohari tare 20% e dizutnengoro ani komuna, o surardipe thaj o labaripe e dumeskoro thaj e barjakoskoro e komunakoro, ovena leljarde e butipasa e avazengoro tare sa e džene save so si ko konsilo, ko so trubul te ovel butipe e avazengoro tare sa e džene ko konsilo saveste si preperutne thaj e khedina save so nane butipaskere dživdutne ani komuna.
- (4) Ki bešin e konsiloskoro palo normativo ovela dendo avazi putarde.
- (5) Ki sakoja bešin e konsiloskiri ovela dendo xramovipe.

4. So si anipe e deciziakoro e „Badinter-esa” ?

Taro ulavdo interesu bašo KOMZ ano akava dženo si i poza 3, savi so si ki relacia e normativonca tari ranik e kulturakiri, labaripe e čhibengoro thaj e abecedengoro, sar thaj o labaripe e dumeskoro thaj e barjakoskoro ki komuna. Kodola normativo-

ja, vakerde upreder, anela o ulavdo butipe j.p. o „Badintereskoro,, butipe. O anipe e deciziengoro e ulavde j.p e „Badintereskere,, butipasa anela kaj terminirime normativo ka ovel leljardo, jekh ekvašipe tare sa e džene ko Konsilo so uzal peskoro etnikano preperipe perena ki minoritetengiri khdin thaj save ka trubul te den peskoro ojavakerdi e bahaneske.

Misaleske, ane palune lokalnikane alusaripa ani jekh komuna si alusarde 31 džene ko konsilo tare save 9 (enja) e konsiliaroja save so peskere etnikane preperipasa perena ani minoritetnikani khedin. Ki bešin e Konsiloskiri dende si e bahania bašo leljardipe e dumeskoro ki Komuna. Ano momento e avazideipaskoro ani sala uzal e aver konsiliaroja, sine thaj 5 tare sa e alusarde 9 konsiliaroja save so preperena ko etnikano minoritetko ani komuna. Kana ka ovel dendo o bahani ko avazideipe, uzal o sadano butipe majhari ekvaš, ja pale 3 džene tare sa e džene save so sine ani sala ko Konsilo so si etnikano minoritetko trubul te ikeren o bahani te šaj vov te ovel leljardo.

Ane but komune ani Republika Makedonia isi bahania bašo averkeripe e anavengoro e ulicengoro. Thaj uzal adava so si deklarativnikane ande e informacie kaj i procedura sas patjivkerdi, numa pale, ane arhive e komunengere naštii te oven arakhle e evidentoja baši buti ko KOMZ, arhiva tare olengere saikeripa, xramome rekommendacie dende dži o Konsilo e komunakoro prekal i arhiva. Thaj adjaa si interesnikano o momento savo so si ki relacia e kulturas. Sa e normativova save so si leljarde e Konsilostar, phandlo athe thaj e normativova bašo finansiripe tari ranik e kulturatar, ka trubul majanglal te oven dikhlijarde tari rig e dženengiri ko KOMZ thaj ola te den peskoro gindipe. Ane komune ani Makedonia, generalnike kodova nane patjivkerdo thaj si ulavde vakerdo ane urbanikane komune saven isi bare komunakere budžetoja, džikaj ane ruralnikane komune isi pobuter misala bašo lačheder funciniripe e KOMZ-eskoro.

O dženo 55 taro Zakono baši lokalnikani korkoriradžin si:

1. Ani komuna savate isi majhari 20% taro sa o gin e komunakoro zurardo e palune kerde xramovipasa e dživdutnengoro tari jekh khedin ovela formirime komisia baše relacie maškar e khedina.
2. I Komisia tari poza 1 akale dženestar kerena jekhajekh gin e prezententengoro tari sakoja khedin savi so si autorizirime ani komuna.
3. O čhani e alusaripaskoro e dženengoro ki komisia ovela lačhardo e statutesa.
4. I Komisia dikhlijarela e pučipa save so si ki relacia maškar e khedina autorizirime ani komuna thaj dela gindipe thaj bahania bašo čhani olengere arakhipasko solucia.
5. O Konsilo e komunakoro di durudži te dikhlijarel e gindipa tari poza 4 ko akava dženo thaj te anel relacia olenca.

5. Kamljol ja na miri komuna te formirinel KOMZ?

Ani Republika Makedonia akala komune isi olen obligacia te formirinen KOMZ:

Brvenica	Vraneštica	Debar	Dolneni	Zelenikovo
Jegunovce	Kičevo	Kruševo	Kumanovo	Mavrovo thaj Rostuše
Petrovec	Sopište	Struga	Tetovo	Čaška
Čučer Sandevo	Skopje	Butel	Čair	Šuto Orizari

Ane sa akala komune, majhari jekh etnikani khedin si e procentosa taro 20% ja pale pobuter ani relacia e sahne gindosa e dizutnengoro thaj adaleske si formirime Komisia baše relacie maškar e khedina.

6. Ani miri komuna isi duj etnikane khedina savengoro gin si bareder taro 20%. Šaj ja na te formirina Komisia?

Bezechaske, o zakono na anglodikhela o formiri e komisiengoro ani čipota kana o sahno gin e dizutnengoro ke duj ja pale pobuter etnikane khedina ani komuna jekhethane isi olen pobuter taro 20% tare dživutne. Anglošarti te ovel formirime i komisia si jekh khedin te ovel autorizirime majhari 20% tare sa e dizutne.

7. Šaj ja na ani komuna so nane ola zakoneskiri obligacia te formirinel KOMZ?

Oja, isi komune sar so si e komune Gostivar, Vrapčiste, Drugovo thaj aver, save peskere statuteste anglodikhle formiri e KOMZ-eskoro thaj e deciziasa taro Kon-silo e komunakoro kerde adava. Akala si e pozitivnikane misala, thaj isi iniciative te oven formirime Komisia thaj avere komunende. I dilema so ovela adathe si disave dženende ko KOMZ thaj si šaj ja našti ane akala komune save so nane olen obligacia, a formirinde KOMZ, trubul te patjivkeren e terminante e Zakoneskere baši lokalnikani korkoriradžin. Te dikhljam o faktso kaj adala komune nane obligaciasa uzal o ZLS te keran formiri e kodole KOM-engoro thaj anglodikhle ano peskoro

statuto kaj ka formirinen olen, ola si durudži pale te patjivkeren o zakono baši lokalnikani korkoriradžin.

8. Miri etnikani khedin si tikni. I aver bareder etnikani khedin ka ovel la ja na pobuter prezententoja ani KOMZ mire khedinatar?

Uzal i poza 2 taro dženo 55 anglodikhlo si kaj i Komisia trubul te ovel saikerdi taro jekh gin e dženendar ki khedin. Adava anela kaj sakoja khedin, bizo dikhipe e ginoskoro thaj e procentoskoro ani relacia e sahno ginoskoro e dizutnengoro ane pervazia e komunakere, ka ovel prezentirime ani komisia jekhe ginosa sar thaj e aver khedina. Adava anela kaj, džikoboro jekhe komunate dživdinena Makedoncija, Albanočja, Turkoja, Srbinia thaj aver, bizo te ovel dikhlo kodoleste savi khedin si bareder ja tikneder, sarine isi olen jekh gin e dženengoro ani KOMZ. Ani praktika, majbaro gin e komunengoro patjivkerena akava normativo, numa panda isi komunakere Komisie ane save nane jekhutno gin e prezententengoro tare khedina. Ko-daja situacia kote so nane jekhutno gin e dženengoro ano KOMZ tare sa e etnikane khedina si but serioznikani thaj šaj te anel bidendipa dajekh decizie e konsiloskere ki komuna te oven ande, ja pale te ovel bidendi i procedura kodoleske so na sine ani pherdo razipe e zakonesa.

9. Ani miri komuna dživdinena dizutne tare verver etnikane preperipa. Savi čhib si oficialnikani ani miri komuna?

Uzal o Zakono baši lokalnikani korkoriradžin, ani Repubika Makedonia oficialnikani čhib si i makedonikani čhib thaj olakiri kirilicakiri azbuka. Ane komune, oficialnikani čhib, uzal i makedonikani thaj olakiri kirilicakiri azbuka si thaj i čhib thaj i abeceda savi so labarena majhari 20% tare dizutne ki komuna.

Ane komune ani Makedonia panda nane misal komunakoro savo so organizirinela registro e dizutnengoro te šaj te ovel džanlo kober olendar, ani terminirime komuna, labarena i čhib savi so si aver e makedonikane čhibjatar. Majbut, uzal o etnikano preperipe ovela dikhlo kaj labarela i čhib e khedinakiri, numa thaj na trubul te ovel džanlo kaj sakova preperutno tari terminirime etnikani khedin labarela thaj i čhib e khedinakiri.

Misal isi Albancoja ano Skopje thaj aver komune save so na labarena i albanikani čhib thaj isi Roma ano Šuto Orizari thaj aver komune save so na labarena i romani čhib.

10. Ani miri komuna dživdinena buteder dizutne save so si tare but averikane etnikane khedipa. Kon sa kaml-jol te ovel prezentirime ano KOMZ?

But fare ovela ikaldi i dilema adaleske kola khedina trubul te oven autorizirime ano KOMZ: Uzal o zakono, sa e adala so si registririme ko paluno xramovipe ka trubul te oven prezentirime ani Komisia. Tari aver rig, isi komune save so ko paluno xramovipe si registririme bareder gin e khedinengoro thaj kaj isi dilema isi ja na khedina save so trubul te ovel olen peskoro prezentento. Adava ovela arakhlo sar solucia ki komuna, numa, pale, nane unificirime kori sa e komune.

Majbut, ane komune isi amen čipote kote so ane komisie isi jekh prezentento tari terminirime etnikani khedin thaj adava ano konsilo kote so vakerena tare praktikane sebepoja, ja pale kaj si lokheder te ovel kerdi buti ane Komisie tikneder ginosa tare džene. Numa, sasar, isi thaj komune kote so isi thaj duj ja trin prezententoja tari jekh etnikani khedin. O gin e dženengoro ki Komisia zurarela o Konsilo e komunakoro.

Ano baro gin e komunengoro isi thaj etnikane khedina so thaj uzal o baro gin so isi olen, ke lokalnikane alusaripa, uzal e alusaripaskere rezultatia, nane olen peskoro prezentento ano konsilo ki komuna savo so ka šaj te prezenterinel olengere poze thaj gindipa. Uzal o ZLS, anglodikhlo si kaj e khedina bizodikhipe e olengere individualnikane ginoskoro ani komuna sakoja ulavdi, sa e khedina te oven jekhutno sikavde ani KOMZ. Adalesa, džikobor e tikneder khedina na sine olen baxtagor ke alusaripa te ovel olen peskoro prezentento ano konsilo e komunakoro (bizo te ovel dikhlo e partiakoro preperi ja pale si katar i adhinali lista), prekal o KOMZ ovela šajdardo te oven legarde olengere poze thaj e gindipa anglo Konsilo e komunakoro. Misaleske: ano Konsilo ki komuna Tetovo nane olen konsiliaro tari turkikani etnikani khedin. Numa ano KOMZ isi prezentento savo so ka legarel olengere poze thaj e gindipa ki turkikani khedin.

Ani avutni tabela si sikavde e rekomendacie taro IRZ save khedina ane save komune ka trubul te oven prezentirime ano KOMZ:

Komuna		Kola etnikane khedina trubul te oven prezentirime ani miri komuna?
1	Brvenica	Makedoncoja, Albanočja, Srbinia
2	Vraneštica	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja
3	Debar	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Roma
4	Dolneni	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Bošnjakoja
5	Zelenikovo	Makedoncoja, Albanočja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja
6	Jegunovce	Makedoncoja, Albanočja, Srbinia, Roma
7	Kičevo	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Vlahoja
8	Kruševo	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Bošnjakoja, Vlahoja
9	Kumanovo	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Vlahoja
10	Mavrovo thaj Rostuše	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja
11	Petrovec	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja
12	Sopište	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja
13	Struga	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja
14	Tetovo	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja
15	Čaška	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Bošnjakoja
16	Čučer Sandevo	Makedoncoja, Albanočja, Srbinia
17	Skopje diz	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja, Vlahoja
18	Butel	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja, Vlahoja
19	Čair	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja, Vlahoja
20	Šuto Orizari	Makedoncoja, Albanočja, Turkoja, Srbinia, Roma, Bošnjakoja

11. Kon šaj thaj kon na šaj te ovel dženo ko KOMZ?

Uzal i poza 3 taro dženo 55 taro ZLS, o čhani e alusaripaskoro e dženengoro ki Komisia ovela lačhardo e statutesa. Ano phandlipe e alusaripasa e dženengoro ko KOMZ, nane unificirime resipe tari rig e komunengiri. Šaj te oven arakhle averikane misala kote so e khedipa e dizutnengere, dizutnengere forumoja, korkori e komunakere konsiliaroja, dena bahani baše džene ko KOMZ. Ane disave komune si dikhle e misala baše iniciative bašo putardo konkursko bašo alusaripe e dženengoro ko KOMZ.

Thaj adjaar, nane formalnikane zurarde thaj unificirime e kriteriumia kon sa šaj te ovel dženo ko KOMZ. Ovela dikhlo kaj adaja sima isi ola terminirime baxtagora thaj resipa ani disavi ranik, nane olen kriminalnikano nakhlipe thaj olengoro gindipe ovela lelo ko dikhipe tari rig e avere dženengoro ki khedin.

Bezexaske, i praktika sikavela kaj e džene ko KOMZ majbut si sime saven so isi bare profesionalnikane obligacie, sime save so si dende bahanesa majbut tare politikane partie thaj na lena than ane bešina ko KOMZ thaj adalesa na dena šajdipe e poze thaj e gindipa ki etnikani khedin savate preperena te oven legarde ano KOMZ, a adalesa thaj anglo Konsilo thaj ki komuna.

12. Bašo so šaj te ovel kerdo lafi ko KOMZ ke bešina?

Uzal i poza 4 ano dženo 55 taro ZLS, i Komisia dikhlijarela e pučipa save so si ki relacia maškar e khedina autorizirime ani komuna thaj dela gindipe thaj bahania baše čhania bašo lengoro arakhipe solucia. Kodola si majbut e pučipa save so si definirime ano dženo 41 taro ZLS, numa našti te ovel olen thaj aver pučipa savenge o Konsilo gindinela kaj si ki relacia maškar e khedina. Tari džiakanutni praktika i Komisia dikhlijarela e pučipa phandle e dženesa 41 taro ZLS thaj adava bašo averkeripe e anavengoro e ulicengoro, leljardipe e normativongoro tari ranik e kulturakiri, budžeto ki komuna. Numa, isi čipote thaj ane aver komune sar so si Struga, Kičevo, Kumanovo thaj aver, kote so si dikhle thaj aver pučipa save so si ki relacia maškar e khedina.

13. Šaj ja na e džene taro KOMZ te anen decizie ja te den gindipa thaj rekomendacie?

I komisia, ki peskiri bešin, dikhjljarela e pučipa thaj dela bahania thaj rekomendacie. Ani praktika, šaj te ovel averikane poze thaj bahania palo jekh pučipe. Ovela gindime kaj ani Komisia si džene e manuša saven so isi senzibiliteto bašo trubutnipe e avere etnikane khedipangoro thaj save so ka šaj argumentonca te den solucie baše terminirime rodipa thaj kodola solucie te oven taro labaripe sa e dizutnenge. I rekomendacia taro IRZ – Tetovo si te na ovel avazipe save so nane konsenzuso thaj save ka ovel bičhaldipe dži o Konsilo konsenzusesa. Ane čipote kana si bišajdime te ovel kerdo konsenzuso, sar rekomendacia te oven notirime ano jekh dokumento sa e šajutne bahania tare džene thaj te oven bičhalde dži o Konsilo e komunakere, thaj palo kodova o Konsilo te anel decizia, savi so ka ovel agorutni.

14. Kamljol ja na o Konsilo e komunakoro te lel o gin-dipe e KOMZ-eskoro?

O Konsilo e komunakoro, uzal i poza 5 taro dženo 55 ko ZLS si durudži te dikhjljarel e gindipa thaj e bahania tari Komisia thaj te anel decizia so si phandli olasa. Numa pale, i decizia so ka anel trubul te ovel ano jekhajekhipe e rekomendaciencia taro KOMZ. Ani praktika, isi amen tikno numero e bahanengoro thaj e gindipangoro taro KOMZ bičhalde dži o Konsilo e komunakoro thaj adekvatikano tikno gin e Konsiloskoro e komunakoro sar palpalunipe tare dende bahania thaj gindipa taro KOMZ.

15. Sar te alusara e majšukare thaj e legitimnikane prezentento ani miri khedin ani komunakiri KOMZ?

But fare ovela pučlo adava pučipe bašo legitimnipe e prezenteteskoro tari etnikani khedin, ja pale: kon si o legitimnikano prezentento ki jekh terminirime etnikani khedin savi so prezentirinela olen ano KOMZ? Misaleske: Kon si legitimnikano prezentento e makedonikane seliskoro/narodoskoro ano Tetovo te ovel alusardo sar dženo ko KOMZ? Ko akava pučipe nane konkretikano phandlo lafi thaj šaj džikobor o kandidato ovela alusardo ani putardi thaj transparentnikani procedura, olesko legitimiteto te ovel bareder.

16. Kamljol ja na o KOMZ te ovel ole butjarnikano normativo baši buti?

O KOMZ, sar thaj aver komisie, trubul te ovel olen peskoro butjarnikano normativo baši buti. Thaj uzal adava so nane zakoneskiri obligacia, pale trubul adava te ovel bare džanlipaskoro dokumento bašo andruno labaripe savesa ovela lačhardi i buti thaj o funkcioniripe e Komisiakoro. Nane unificirime butjarnikano normativo so labarena sar jekh sa e komune. IRZ – Tetovo dela rekomendacia savake gindinas kaj astarel sa e bare džanlipaskere momentoja. E butjarnikane normativonca ovela zurardo: i procedura e konstituiripaskiri, alusaripe e prezidenteskiri ko KOMZ, kana thaj kote ovela arakhipe e prezententengoro, zurardela savi čhib (thaj nakhavipe e čibjakoro) ka ovel labardo ko butikeripe, kon akharela ke bešina, o čhani e vastaripaskoro thaj organiziripaskoro e arhivakoro, čhani e deciziengoro.

17. So na kamljol te kerel o KOMZ?

Trubul te ovel džanlo kaj o KOMZ nane khedipe e dizutnengoro ja pale aver asavko badani/organizacia. Olengiri buti si terminirime e zakonesa, uzal savo ovela bičhaldo o gindipe thaj e bahania dži o Konsilo e komunakoro. But KOMZ-ia ano putardipe prezentirinena peskere proektikane aktivipa savende ola sine legarutne, numa ikljovela i dilema ikljovena ja na kodolesa avrial taro lengoro rotipe e butjakoro. Thaj adjaar, o KOMZ na trubul te anel decizie thaj te ovel ole najekh avazi deipe maškar e džene.

E bešina e KOMZ-eskere na trubul te oven sade jekhfar ano berš, sar so majbut si čipota ke pobuter akanutne saikerina e KOMZ-eskere ane komune. Isi rekomendacia so pobuter te ovel bešina ko KOMZ thaj preventivnikane pučipandar ola te oven dikhiljarde thaj sar sa e halia thaj pučipa save so si ki relacia e pučipanca maškar e khedina thaj, eventualnikane, džikobor isi trubutnipe, te oven dende e gindipa thaj e bahania dži o Konsilo bašo lengoro nakhavipe.

18. Sar kamljol te ovel kerdi i komunikacia maškar o KOMZ thaj e komunakere konsiloja?

O pučipe baši formalnikani komunikacia maškar i KOMZ thaj e komunakoro Konsilo si jekh tare kritikane momentoja. Sar thaj sakoja komisia, thaj adjaar o KOMZ trubul ani xramomi forma te del peskere gindipa thaj bahania dži o Konsilo prekal i arhiva e komunakiri. Ani praktika, ane arhive e komunengere but xari

šaj te ovel arakhli i čipota kana o Konsilo e komunakoro dela rodipe bašo gindipe dži o KOMZ ani xramome forma prekal i komunakiri arhiva. Thaj adjaar, nane definirime kaj o Konsilo e komunakoro kamljol majbut te rodel gindipa e KOMZ-eskoro angli bešin savate trubul te ovel diskutirime bašo adekvatikano pučipe. Isi rekomendacia kaj i komunakiri administracia ko vaxt te del dži o KOMZ e informacie baše bešina ko Konsilo saveste ka ovel thaj diveskoro niče, te šaj te ovel vaxt thaj te oven kerde e šartia te šaj te ovel ikerdo o bešipe e KOMZ-eskoro, savo so ka vazdel rekomendacie baše pučipa save so si subjekto e anipasko decizie ano Konsilo.

19. Kamljol ja na i komuna te ulavel e budžeteskere resursoja baši buti ko KOMZ thaj e džene ko KOMZ šaj ja na te len lovengo dendipe?

Ano zakono nane čačikane vakerdo trubul ja na e komune te ulaven love baši buti e KOMZ-eskiri. I praktika sikavel kaj ano majbaro kotor e komunendar nane olen budžeteskere resursoja thaj majbut šundo džovapi si kaj isi dendo dumo taro dizakoro šerutno. Akate ovela pučlo o pučipe: So ka ovel kana ka ovel agordo o mandato e dizakore šerutneskoro? Rekomendacia si o KOMZ te ovel ole peskere budžeteskere resursoja thaj te na adhinel taro mangipe e aktuelnikane vastaripastar te šaj biathinale te del gindipa thaj bahania.

Uzal e zakoneskere solucie, e džene ko KOMZ na lena dende love. Atha trubul te ovel thaj vakerdo kaj akava si jekhutni komisia taro konsilo ani savi šaj te oven džene thaj avrutne persone thaj ola te oven phandle e butjasa ki volonterikani funda, ja pale bilovengoro. Dikhindo o baripe akale komisiakoro, rekomendacia si te oven kerde sa e zakoneskere anglošartia, e džene ko KOMZ te šaj te len dende love baši peskiri buti.

20. Ane save čhipote i KOMZ dela gidnipe? Kamljol ja na te ovel adžikerdo o rodipe e gindipaskoro taro Konsilo e komunakoro ja pale šaj te ovel bičhaldo gindipe thaj rekomendacie uzal o peskoro dikhipe?

Uzal o Zakono, nane dendo o KOMZ te kerel analiza ke aktuelnikane halia save so si ki relacia e relaciencia maškar e khedina. Avere lafenca, sa so e džene ko KOMZ gindinenia kaj si bare džanlipastar baše khedina, šaj te keren lafi kodoleske thaj te den peskoro gindipe thaj peskere bahania. O proaktivnikano resipe e KOMZ-eskoro si taro baro džanlipe sa e khedipange save so dživdinena ani komuna. O

Konsilo e komunakoro, uzal o zakono, trubul te dikhjarel thaj te anel decizia savi so si phandli kodolesa. Adava si o takati e KOMZ-eskoro so šaj te del bahania ke teme so si taro intereso e dizutnengere. Aver momento si adava, so ko proceso e anipaskoro e deciziengoro, o Konsilo e komunakoro šaj te rodel gindipe taro KOMZ baše terminirime pučipa thaj o KOMZ, sar thaj i komunakiri komisia si durudži te del gindipa thaj rekomendacie.

21. Kon kamljol te ovel prezidento ki komunakiri KOMZ?

Nane čačikane vakerdo kon šaj te ovel prezidento ko KOMZ. I rekomendacia e IRZ-skiri o prezidento te ovel alusardo taro niče e majbare bibutipaskere khedinar (dizutne save so dživdinena sar etnikano minoriteto ane pervazia ki khedin) thaj adalesa ovla demonstririme o terminiripe e butipaskoro bašo aktivnikano involviripe e bibutipaskere khedinengoro ane procesoja e anipaskoro decizipe ko lokalnikano nivo thaj te ovel reslo patjavipe e dizutnengoro.

22. Kamljol ja na e komunakiri KOMZ te ovel phandli e parlamentarnikane komitetosa baše relacie maškar e khedina e sekretariatosa bašo realiziripe e pervaziskere phandle lafesa?

Uzal o zakono, e komunakere KOMZ-ia nane formalnikane phandle thaj nane obligaciasa te keren komunikacia e parlamentarnikane komitetosa baše relacie maškar e khedina ja pale e sekretariatosa bašo realiziripe e pervazeskere phandle lafesa. Tari džiakanutni praktika thaj e eksperience save so sine ano džiakanutno butikeripe e komunakere KOMZ-esa, isi trubutnipe te oven formalizirime kanaloja baši komunikacia thaj jekhethani buti maškar akala badania. I ničali komunikacia maškar e komunakere KOMZ-ia e parlamentarnikane komitetosa baše relacie maškar e khedina thaj SSRD šaj te anel dži lačheder kvaliteto e butikeripaskoro ke komunakere komisie, thaj te anel anglo zakoneskere anuntne sa e pharipa savenca khuvena pumen ko lokalnikano nivelo thaj te keren jekhethani buti ko olengoro nakhavipe.

23. Avera rekomendacie dži e komunakere konsiloja so si phandle e KOMZ-esa:

1. o alusaripe e dženengoro ko KOMZ te ovel maksimalnikane putardo thaj transparentnikane procedurasa; palo šajdipe ko putardo akharipe e konkursesa;
2. o KOMZ te ovel involvirime ane komunakere budžetoja e resursenca baše direktikane operativnikane xardžipa;
3. e komunakere konsiloja, prekal e khedina e jekhinengoro ki lokalnikani korkoriradžin (ZELS), te leljaren unificirime lista ke lokalnikane normativova, save so trubul te oven leljarde e butipasa (Badintereskere normativosa);
4. te ovel definirime profilo bašo dženo ko KOMZ thaj te oven vazdime čačikane kriteriumia savendar ka ovel džanlo kon šaj a kon naštì te ovel dženo ko KOMZ.

24. Rekomendacie dži o Parlamento e Republika Makedonijakoro:

1. te oven definirime e sankciengere terminante ano Zakono baši lokalnikani korkoriradžin džikobor e komune na patjivkerena e terminante taro Zakono so si phandle e KOMZ-esa;
2. te oven definirime e sankciakere terminante baši komuna džikobor nane terminirime e budžeteskere resursoja ano ulavvdo dženo bašo KOMZ;
3. te oven kerde averipa thaj džipheripa e zakoneskere baši lokalnikani korkoriradžin savasa o KOMZ ka lel peskoro čačutno džanipe.
4. te oven formalizirime e kanaloja e komunikaciakere maškar o parlamentarnikano Komitetu baše relacie maškar e khedina thaj e komunakere Komisie baše relacie maškar e khedina e mediatoripasa taro ZELS, resarinasa te oven gindipa thaj leipe thaj deipe e eksperiencengoro.

25. Internet adrese save so šaj te trubun amenge:

1. Instituto bašo barjovipe e khedinengoro
www.irz.org.mk
2. Komisie baše relacie maškar e khedina - IRZ
www.komz.irz.org.mk
3. Parlamento e Republika Makedoniakoro
www.zels.org.mk
4. Makedonya Cumhuriyeti Meclisi
www.sobranie.mk
5. Sekretarijato bašo realiziripe e pervaziskere phandle lafeskoro
www.siofa.gov.mk
6. Organizacia bašo arakhipe thaj kolaboracia ani Europa- OBSE
www.osce.org/skopje
7. Delegacia e Europakere komisiakiri
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
8. Ministeripe baši lokalnikani korkoriradžin
www.mls.gov.mk

Ова публикација је омогућена финансијском подршком Европске Уније. Садржај у овој публикацији је мишљење аутора и пројектног тима, и није одраз става Европске Уније.

Све што желим да знам о Комисијама за односе између заједница

- искуства и препоруке -

Тетово, Новембар 2011

Издавач

Удружење Институт за развој заједнице
www.irz.org.mk

За издавача

Сретен Коцески,
извршни директор

Автор

Сретен Коцески

Проектни тим

Маргита Стојановић
Дамир Незири
Ивана Томовска
Скендер Мехмети
Димче Јосифовски

Лектура

Бобан Карапејовски

Превод

Албански језик – Хава Мустафа
Енглески језик - Ивана Георгиевска
Турски језик – Сенад Врајнко
Српски језик – Лидија Кунгуловска
Ромски језик – Љатиф Демир

Илустрација корице

Здравко Гиров

Техничка припрема

Александар Манчевски

Тираж 1000

Ова публикација е одштампана у оквиру пројекта БОНА МЕНТЕ: Подршка Комисијама за односе између заједнице.

Листа скраћеница

КОИЗ	Комисија за односе између заједница
ИРЗ	Институт за развој заједнице
ЕУ	Европска Унија
ЗЛС	Закон локалне самоуправе
ЗЈЛС	Заједница јединица локалне самоуправе
ОБСЕ	Организација о безбедности и сарадњи у Европи
ССОД	Секретаријат за спровођење оквирног договора

Садржај

1. Предговор	96
2. Зашто Комисије за односе између заједница?	98
3. Шта педвиђа Закон локалне самоуправе у вези са КОИЗ?	99
4. Шта значи доношење одлука "Бадинтером"?	99
5. Да ли моја општина има потребу за формирањем КОИЗ?	101
6. Моја општина има две етничке заједнице чији заједнички број је већи од 20%. Да ли можемо формирати Комисију?	101
7. Да ли може у општини, која није обавезана законом, ипак да се формира КОИЗ?	101
8. Моја етничка заједница је веома мала. Да ли ће друга, већа етничка заједница имати више представника у КОИЗ од моје?	102
9. У мојој општини живе грађани различите етничке припадности. Који језик је службени у мојој општини?	102
10. У мојој општини живе грађани великог броја различитих етничких заједница. Ко све треба бити представљен у КОИЗ?	103
11. Ко може, а ко не бити члан КОИЗ?	105
12. О кому може расправљати КОИЗ на својим седницама?	105
13. Да ли чланови КОИЗ носе одлуке или дају мишљења и препоруке?	106
14. Да ли Савет општине мора прихватити мишљење КОИЗ?	106
15. Како да одаберемо најбољег и легитимног представника моје заједнице у општинској КОИЗ?	106
16. Да ли КОИЗ треба да има правилник рада?	107
17. Шта не треба да прави КОИЗ?	107
18. Како се одвија комуникација између КОИЗ и општинског савета?	107
19. Да ли општина треба да издвоји средства за рад КОИЗ и да ли чланови КОИЗ требају примати надокнаду?	108
20. У којим случајевима КОИЗ даје своје мишљење? Да ли треба чекати захтев за мишљење од Савета општине или може послати мишљење и препоруку према свом виђењу?	108
21. Ко треба бити председник општинске КОИЗ?	109
22. Да ли су општинске КОИЗ повезане са парламентарним комитетом за односе између заједница и са секретаријатом за спровођење оквирног договора?	109
23. Друге препоруке за општинске савете у вези са КОИЗ.	110
24. Препоруке до Скупштине Републике Македоније.	110
25. Корисне интернет адресе.	111

1. Предговор

Поштовани,

Пред Вама је друго издање публикације Комисија за односе између заједница – све што желим да знам о Комисијама за односе између заједница – искуства и препоруке – Института за развој заједница (ИРЗ) – Тетово. Ова публикација представља друго допунско издање ИРЗ, везаног за рад КОИЗ. Прва публикација је објављена 2007-е године, у периоду када се врло мало знало о правој улози КОИЗ у општинама. Такође ова публикација истовремено представља одговор на више дилема и питања, који су се јавили протеклих година при раду и функционисању КОИЗ.

Протеклих 5 година ИРЗ – Тетово је активно радила у смеру адресирања свих изазова са којима су се суочавале ове Комисије у општинама и дала свој допринос у њиховом превазилажењу. Као производ Охридског оквирног договора, требају гарантовати заједницама које живе у мањини на локалном нивоу да неће бити маргинализиране и да ће уживати своја права загарантована Уставом. Да ли је у пракси заиста тако?

Претходних година, значајно је повећан број пројектних активности повезаних са КОИЗ, како од стране домаћих удружења грађана, тако и међународних организација и институција, које су намениле средства за ту намену. Да ли имамо резултате?

У овој су публикацији померени законска регулатива повезана са КОИЗ, искуства са радом КОИЗ, као и коментари и предлози за побољшање њиховог рада.

Ова публикација је намењена грађанима, члановима КОМЗ, општинској администрацији, организацијама и институцијама које комуницирају са општинском администрацијом, саветима општина, као и свима онима које интересује да науче више о раду КОИЗ.

Период пред нама ће показати да ли ће сви напори донети резултате. Надамо се да је ова публикација у том смеру, и да ће бити практичан водич свим заинтересованим странама.

ИРЗ ће продужити са напорима да и даље ради на успостављању функционалних и одрживих КОИЗ у општинама, и поштовању права грађана који живе као мањине у оквиру општине.

Сретен Коцески,
Извршни директор
Удружење Институт за развој
заједница (ИРЗ) - Тетово

2. Зашто Комисије за односе између заједница?

Постконфликтни развој и реформе повезане са децентрализацијом у Македонији базирају се на Охридском оквирном договору, према коме су се етничке заједнице стекле правом на одговарајућу и правичну заступљеност у јавним институцијама на локалном и централном нивоу. Законом о локалној самоуправи из 2002 године, предвиђено је формирање Комисија за односе између заједница у 20 општина у Републици Македонији и граду Скопљу, чиме се обезбеђује могућност учества у процесу доношења одлука и креирања политика свих етничких заједница које живе на територији одговарајуће општине.

Комисије за односе између заједница (КОИЗ) су директан производ Охридског оквирног договора, односно уставних промена које су настале његовим потписивањем. Њиме се ставио крај оружаног конфликта у Македонији и поставио оквир у коме ће се регулисати она питања, која се тичу грађана, који према својој етничкој припадности живе као мањина. Те комисије представљају јединствен институционални оквир за дијалог између заједница на локалном нивоу, у оквиру општине.

Рад ових комисија не значи само заштиту права етничких заједница које живе у мањини. Функционисање ових комисија значи транспарентност у раду Савета општина и могућност за мање заједнице, које нису представљене у Савету општина, да дају мишљења и предлоге по одређеним питањима о којима Савет општине треба да одлучује.

Ово је стална комисија Савета општина и функционише као и све друге. Једина разлика је што савет општине, при доношењу одлука из области које се тичу културног или етничког идентитета етничких заједница, своје одлуке обавезно, сагласно Закону за локалну самоуправу, требају донети посебном већином, односно тзв. "Бадинтеровом" већином. Иако нормално и неометано функционисање савета општина и КОИЗ предпоставља транспарентност и одговорност, да ли је истину тако и у пракси?

Иако формиране, државне и локалне институције нису урадиле довољно да промовишу КОИЗ међу грађанима и исто је створило простор за шпекулације о томе која је њихова улога. Најчешће, највећи део оних грађана који су потврдили да имају информације за КОИЗ, на њих гледају као на тела која требају помиривати грађане уколико има неких проблема и туча на етничкој основи или као форуме на којима ће се дебатирати о питањима која се тичу грађана из свих области живљења. Такве се перцепције не поклапају са оним што предвиђа закон.

Допунски, код великог броја грађана се јавља фрустрација од неиспуњавања очекивања сагласно духу оквирног договора и закону о локалној самоуправи.

3. Шта предвиђа Закон о локалној самоуправи у вези са КОИЗ?

Из досадашњег искуства у сарадњи са општинским саветима и са Комисијама за односе између заједница, интересантно је то што разне општине дају различита тумачења Закона о локалној самоуправи и према томе и носе одлуке. То упућује на факт да постоје недоречености у Закону, које се рефлектирају на рад КОИЗ и проузрокују потешкоће при њиховом функционисању.

Према Закону о локалној самоуправи, донетом 2002 године, рад ових Комисија дефинисан је члановима 41 и 55.

Према члану 41 из закона:

- (1) Савет може да ради ако седници присуствује већина од укупног броја чланова савета.
- (2) Савет одлучује већином гласова присутних чланова, ако законом и статутом није одређено другачије.
- (3) Прописима који се односе на културу, употребу језика и писма којим говори најмање 20% грађана општине, утврђивање и употреба грба и заставе општине, усвајају се већином гласова присутних чланова савета, при чему мора бити већина гласа присутних чланова савета, који припадају заједницама које нису већинско становништво у општини.
- (4) На седницама савета, по правилу се гласа јавно.
- (5) О свакој седници савета се води записник.

4. Шта значи доношење одлука “Бадинтером”?

Од посебног интереса за КОИЗ у овом члану је став 3, који се односи на прописе из области културе, употребе језика и писма, као и употребе грба и заставе општине. Ти прописи, наведени горе носе се посебном већином или тзв. “Бадинтеровом” већином. Доношење одлука посебном или тзв. “Бадинтеровом” већином значи да би одређени пропис био усвојен, једна половина присутних чланова Савета, која према својој етничкој припадности припада мањинској заједници, треба да подржи предлог.

Пример на последњим локалним изборима у једној општини изабран је 31 члан савета, од којих 9 (девет) саветника, који према својој етничкој припадности припадају мањинској заједници. На седници Савета дат је предлог за усвајање грба Општине. У моменту гласања у сали, поред других саветника, присутно је и 5 од укупно 9 изабраних припадника етничке мањине у општини. Кад се стави предлог на гласање, поред просте већине, најмање половина, односно 3 члана од укупног броја чланова присутних у сали Савета, који су етничка мањина треба да подрже предлог, да би тај предлог био усвојен.

У великом броју општина у Републици Македонији има предлога за измену имена улица. Иако декларативно добијамо информације да је поштована процедуре, ипак у архивама општина се не могу наћи подаци о раду КОИЗ, архива њихових састанака, писмене препоруке упућене до Савета општина преко архиве. Такође, интересантан је моменат који се односи на културу. Сви прописи које усваја Савет, укључујући и прописе финансирања из области културе, требало би да су предходно разгледани од стране чланова КОИЗ и да су они дали своје мишљење. У општинама у Македонији, генерално се то не поштује, а нарочито је изражено у урбаним општинама са великим општинским буџетима, док у руралним општинама постоји више примера бољег функционисања КОИЗ.

Члан 55 из Закона о локалној самоуправи гласи:

1. У општини у којој су најмање 20% од укупног броја житеља општине, утврђеног на последњем извршеном попису становништва, припадници одређене заједнице, формира се комисија за односе између заједница.
2. Комисију, из става 1 овог члана, чине једнак број представника сваке заједнице заступљене у општини.
3. Начин избора чланова комисија се уређује статутом.
4. Комисија разгледава питања, која се односе на односе између заједница заступљених у општини и даје мишљења и предлоге о начинима за њихово решавање.
5. Савет општине је дужан да разгледа мишљења из става 4 овог члана и да одлучи у вези истих.

5. Да ли моја општина треба да оформи КОИЗ?

У Републици Македонији следеће општине имају обавезу да формирају КОИЗ:

Брвеница	Вранештица	Дебар	Долнени	Зелениково
Јегуновце	Кичево	Крушево	Куманово	Маврово и Ростуша
Петровец	Сопиште	Струга	Тетово	Чашка
Чучер Санџево	Скопје	Бутел	Чаир	Шуто Оризари

У свим овим општинама, најмање једна етничка заједница је са процентом од 20% или више, у односу на укупни број грађана и зато је формирана Комисија за односе између заједница.

6. У мојој општини постоје две етничке заједнице чији заједнички број је већи од 20%. Да ли можемо да формирамо Комисију?

На жалост, закон не предвиђа формирање комисија у случају када укупан број грађана две или више етничких заједница у општини заједно, има већи број од 20% становништва. Предуслов за формирање комисије је да је једна заједница заступљена са најмање 20% од укупног броја грађана.

7. Да ли може у општини која није обавезана законом, ипак да се формира КОИЗ?

Да, постоје општине као што су оптина Гостивар, Врапчиште, Другово и друге, које су у свом статуту предвиделе формирање КОИЗ и одлуком Савета општине су то направиле. Ово су позитивни примери и постоје иницијативе да се формирају Комисије и у другим општинама. Дилема која се јавља код неких чланова КОИЗ је, да ли ове општине, које нису обавезане, а које су формирале КОИЗ, треба да поштују одредбе Закона о локалној самоуправи. С обзиром на чињеницу што општине које нису обавезане према ЗЛС да

формирају овакву КОИЗ, предвиделе су својим статутом да ће формирати, те су ипак дужне да поштују закон о локалној самоуправи.

8. Моја етничка заједница је веома мала. Да ли ће друга већа етничка заједница имати више представника у КОИЗ од моје?

Према ставу 2 из члана 55 предвиђено је да Комисија буде састављена од подједнаког броја чланова заједница. То значи да свака заједница, без обзира на број и проценат у односу на укупан број грађана у оквиру општине, буде представљена у комисији истим бројем као и друге заједнице. То значи да, уколико у једној општини живе Македонци, Албанци, Турци, Срби и други, без обзира на то која заједница је већа или мања, сви имају исти број чланова у КОИЗ. У пракси, највећи број општина поштује ово правило, али још увек има општинских Комисија у којима нема подједнаког броја представника заједница. Таква ситуација где нема подједнаког броја чланова у КОИЗ, свих етничких заједница, је врло озбиљна и може да проузрокује оспоравање одређених одлука савета општина, односно да оспори поступак, јер процедура није била у потпуности сагласна са законом.

9. У мојој општини живе грађани различите етничке припадности. Који језик је службени у мојој општини?

Према Закону о локалној самоуправи, у Републици Македонији службени језик је македонски и његово ћирилично писмо. У оптинама, официјални језик, поред македонског језика и његовог ћириличног писма, је и језик и писмо које користи најмање 20% грађана општине.

У општинама у Македонији још увек нема примера општине која је организовала регистар грађана, да би се знало колико њих, у одређеној општини, користи језик различит од македонског. Најчешће се, према етничкој припадности, предпоставља да користе језик заједнице, али не мора да значи да сваки припадник одређене етничке заједнице користи језик заједнице.

Пример постоје Албанци у Скопљу и другим општинама који не употребљавају албански језик, и постоје Роми у Шуто Оризарима и другим општинама који не употребљавају ромски језик.

10. У мојој општини живе грађани великог броја етничких заједница. Ко све треба бити представљен у КОИЗ?

Веома често се јавља дилема о томе које заједнице требају бити заступљене у КОИЗ: Према закону, све оне које су регистроване на последњем попису требало би бити представљене у Комисији. С друге стране, постоје општине где је на последњем попису регистрован већи број заједница и постоји дилема да ли и које заједнице требају имати свог представника. То се решава статутом општина, али ипак није унифицирано код свих општина.

Најчешће у општинама имамо случајеве где у комисијама учествује по један представник одређене етничке заједнице и то у савету објашњавају да је из практичних разлога, односно да је лакше радити у Комисији са мањим бројем чланова. Али ипак постоје и општине где има двоје или троје представника једне етничке заједнице. Број чланова Комисије утврђује Савет општине.

У већем броју општина постоје етничке заједнице које и поред бројности, коју имају на локалним изборима, према изборним резултатима, немају свог представника у савету општине који би могао да презентира њихове ставове и мишљења. Према ЗЛС, предвиђено је да заједнице, без обзира на појединачан број у општинама сваке појединачно, да су све заједнице подједнако представљене у КОИЗ. Тиме, уколико мање заједнице нису успеле на изборима да имају свог представника у савету општина (без обзира на партијску припадност или с независне листе), преко КОИЗ се омогућује пренос њихових ставова и мишљења испред Савета општине. На пример: у Савету општине Тетово нема саветника турске етничке заједнице. Али у КОИЗ постоји представник који ће пренети ставове и мишљења турске заједнице.

У следећој табели је представљена препорука ИРЗ, које заједнице у којој општини би требало да су представљене у КОИЗ:

Општина		Кои етнички заједнице треба да бидат претставени во мојата општина?
1	Брвеница	Македонци, Албанци, Срби
2	Вранештица	Македонци, Албанци, Турци
3	Дебар	Македонци, Албанци, Турци, Роми
4	Долнени	Македонци, Албанци, Турци, Бошњаци
5	Зелениково	Македонци, Албанци, Срби, Роми, Бошњаци
6	Јегуновце	Македонци, Албанци, Срби, Роми
7	Кичево	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Власи
8	Крушево	Македонци, Албанци, Турци, Бошњаци, Власи
9	Куманово	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Власи
10	Маврово и Ростуше	Македонци, Албанци, Турци
11	Петровец	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци
12	Сопиште	Македонци, Албанци, Турци
13	Струга	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци
14	Тетово	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци
15	Чашка	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Бошњаци
16	Чучер Санево	Македонци, Албанци, Срби
17	Скопје град	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци, Власи
18	Бутел	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци, Власи
19	Чаир	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци, Власи
20	Шуто Оризари	Македонци, Албанци, Турци, Срби, Роми, Бошњаци

11. Ко може а ко не бити члан КОИЗ?

Према ставу 3 члана 55 ЗЛС, начин избора чланова Комисије, уређује се статутом. У вези избора чланова КОИЗ, не постоји унификован приступ од стране општина. Могу се срести разни примери где удружења грађана, грађански форуми, сами општински саветници предлажу чланове КОИЗ. У неким општинама забележани су примери иницијатива за јавне конкурсне заједнице за избор чланова КОИЗ.

Такође, не постоје формално утврђени и унифицирани критеријуми који све може бити члан КОИЗ. Предпоставља се да су то особе које имају одређене успехе и постигнућа у некој области, да немају криминалну прошлост и да се њихово мишљење узима у обзир од стране других чланова заједнице.

На жалост, пракса показује да су чланови КОИЗ најчешће особе које имају велике професионалне обавезе, особе предложене искључиво од стране политичких партија, и не учествују на састанцима КОИЗ и тиме онемогућавају да се ставови и мишљења етничке заједнице којој припадају пренесу КОИЗ, а тиме и пред Саветом општина.

12. О чему може расправљати КОИЗ на својим седницама?

Према ставу 4 у члану 55 из ЗЛС, Комисија разгледа питања која се односе на односе између заједница заступљених у општини и даје мишљења и предлоге о начинима за њихово решавање. То су најчешће питања која су дефинисана у члану 41 из ЗЛС, али може бити и других питања о којима Савет сматра да се односе на односе између заједница. Из досадашње праксе, Комисија разгледа питања повезана са чланом 41 из ЗЛС и то о изменама имена улица, усвајању прописа из области културе, буџета општине. Али има и случајева и у другим општинама, као што су Струга, Кичево, Куманово и друге, где су се разгледала и друга питања која се односе на односе између заједница

13. Да ли чланови КОИЗ доносе одлуке или дају мишљења и препоруке?

Комисија, на својој седници, разгледа питања и даје предлоге и препоруке. У пракси, може да се догоди да постоје различити ставови и предлози по једном истом питању. Предпоставља се да у Комисијама узимају учешће особе које имају сензибилитет о потребама других етничких заједница и што ће бити у могућности аргументовано да предлажу решења о одређеним предизвицима а та решења да су од користи за све грађане. Препорука ИРЗ – Тетово је да не постоји надгласавање међу члановима КОИЗ и да сви предлози буду упућени до Савета консензусом. У случајевима када је немогуће постићи консензус, препоручује се да се забележе у једном документу сви могући предлози чланова и да се упуте Савету општине, па затим Савет да донесе одлуку, која је коначна.

14. Да ли Савет општине мора прихватити мишљење КОИЗ?

Савет општине, према ставу 5 члана 55 ЗЛС, дужан је да разгледа мишљења и предлоге Комисије и да одлучи у вези њих. Ипак, одлука коју ће донети не мора бити сагласна препорукама КОИЗ. У пракси имамо веома мали број предлога и мишљења КОИЗ упућених Савету општина и одговарајуће томе, мали број одлука Савета општина као последице упућених предлога и мишљења КОИЗ.

15. Како да одаберемо најбољег и легитимног представника моје заједнице у општинској КОИЗ?

Често се поставља питање око легитимитета представника етничке заједнице, односно: Ко је легитимни представник одређене етничке заједнице да их представи у КОИЗ? На пример: Ко је легитимни представник македонског народа у Тетову да би био члан КОИЗ? На ово питање нема конкретног одговора и можда ће, уколико је кандидат изабран у јавној и транспарентној процедуре, легитимитет бити већи.

16. Да ли КОИЗ треба да има правилник рада?

КОИЗ, као и све друге комисије, треба да има свој правилник рада. Иако не представља законску обавезу, ипак је то веома важан документ за унутрашњу употребу, којим се уређује рад и функционисање Комисије. Не постоји унификовани правилник који користе све општине. ИРЗ - Тетово препоручује правилник за који сматрамо да обухвата најважније моменте. Правилником се утврђује: поступак конституисања, избор председника КОИЗ, када и где се састаје КОИЗ, утврђује се који ће се језик (и превод) користити при раду, ко организује седнице, начин вођења и организовања архиве, начин одлучивања.

17. Шта не треба да ради КОИЗ?

Треба да се зна да КОИЗ није удружење грађана или друго слично тело/ организација. Њихов рад је одређен законом, према коме упућује мишљења и предлоге до Савета општине. Велики број КОИЗ у јавности представљају своје пројектне активности у којима су били носиоци, али се јавља дилема да ли тиме излазе из свог обима рада. Такође, КОИЗ не би требало да доноси одлуке нити да има надгласање међу члановима.

Састанци КОИЗ не требају бити само једном годишње, као што је најчешће случај са већим бројем садашњих састава КОИЗ у општинама. Препоручљиво је да се састанци КОИЗ одржавају чешће и из превентивних разлога да разгледа сва стања и питања, који се односе на односе између заједница и евентуално, уколико има потребе, да упути мишљења и предлоге до Савета за њихово превазилажење.

18. Како се одвија комуникација између КОИЗ и општинског савета?

Питање формалне комуникације између КОИЗ и општинског Савета је један од критичнијих момената. Као и свака комисија, тако и КОИЗ треба у писменом облику да поднесе своја мишљења и предлоге до Савета путем архиве општине. У пракси, у архивама општина ретко може да се нађе случај када је Савет општине упутио захтев за мишљење до КОИЗ у писменом облику путем општинске архиве. Такође није дефинисано да Савет општине обавезно треба да потражи мишљење КОИЗ пре седнице, на којој треба да се дискутира о одговарајућем питању. Препоручљиво је да општинска администрација на време достави до КОИЗ информације о седницама Савета са дневним редом,

да би имали време и да се створе услови за одржавање састанка КОИЗ, која би развила препоруке о питањима која су предмет одлучивања у Савету.

19. Дали општина треба да издвоји буџетска средства за рад КОИЗ и да ли чланови КОИЗ требају примати надокнаду?

У закону није прецизно наведено да ли општина треба обавезно да одвоји средства за рад КОИЗ. Пракса показује да општине, у највећем делу, немају буџетска средства и најчешћи одговор је да постоји подршка градоначелника. Ту се поставља питање: Шта ће се дододити по завршетку мандата градоначелника? Такође, уколико постоји одређени изазов или питање које је значајно за односе између заједнице и да се ради о одређеној руралној локацији, где су, да би се стигло, потребни превоз и други директни трошкови, из чијих буџетских средстава би се надоместили? Препоручљиво је да КОИЗ има своја буџетска средства и да не зависи од вође актуелног руководства да би могла независно да даје своја мишљења и предлоге.

Према законском решењу, чланови КОИЗ не добијају надокнаду. Овде се треба напоменути да је ово јединствена комисија савета у којој могу бити учлањене и спољне особе, и исте су укључене на волонтерској основи, односно без надокнаде. Узимајући у обзир важност ове комисије, препорука је да се створе сви законски предуслови, да чланови КОИЗ могу добијати надокнаду за свој рад.

20. У којим случајевима КОИЗ даје своје мишљење? Да ли треба да се чека захтев за мишљење од Савета општина или може да испрати мишљење и препоруку према свом сагледавању?

Према Закону, није забрањено да КОИЗ анализује актуелна стања која се односе на односе између заједнице. Другим речима, све оно што чланови КОИЗ сматрају важним за заједнице, могу разговарати о томе и дати своја мишљења и предлоге. Проактивни приступ КОИЗ је од посебног значаја за све заједнице које живе у општини. Савет општине, према закону, мора да их разгледа и одлучи у вези њих. Ту је снага КОИЗ – може предлагати теме које су од интереса за грађане. Други моменат је што, при процесу доношења одлука, Савет општине може потражити мишљење КОИЗ о одређеним питањима и КОИЗ је, као општинска комисија, дужна да даје мишљења и препоруке.

21. Ко треба да је председник општинске КОИЗ?

Није тачно наведено ко може бити председник КОИЗ. Препорука ИРЗ је да председник буде изабран из редова највеће невећинске заједнице (грађани који живе као етничка мањина у оквиру заједнице) и тиме да се демонстрира опредељење већине за активним укључењем невећинских заједница у процес одлучивања на локалном нивоу и да се стекне поверење грађана.

22. Да ли је општинска КОИЗ формално повезана са парламентарним комитетом за односе између заједница и са секретаријатом за спровођење оквирног договора?

Према закону, општинске КОИЗ нису формално повезане ни обавезане да комуницирају са парламентарним комитетом за односе између заједница или са секретаријатом за спровођење оквирног договора. Из досадашње праксе и искуства стечених у току рада општинских КОИЗ, постоји потреба за формализирањем канала комуникације и сарадње између ових тела. Редовна комуникација између општинских КОИЗ са парламентарним комитетом за односе између заједница и ССОД може придонети побољшању квалитета рада општинских комисија, и да се пред законодавцима пренесу сви проблеми са којима се суочавају на локалном нивоу и да сарађују за њихово превазилажење.

23. Друге препоруке општинским саветима у вези КОИЗ:

1. Избор чланова КОИЗ да је максимално отворен и транспарентан поступак;
2. КОИЗ да је укључена у општински буџет средствима за директне оперативне трошкове;
3. општински савети, путем заједница јединица локалне самоуправе (ЗЈЛС), да усвоје унифицирану листу локалних прописа, које треба усвојити посебном већином (Бадинтерово правило);
4. да се дефинише профил члана КОИЗ и да се развије тачан критеријум ко може, а ко не да буде члан КОИЗ

24. Препоруке Скупштини Републике Македоније:

1. да се дефинишу казнене одредбе у Закону о локалној самоуправи уколико општина поштује одредбе из Закона у вези КОИЗ;
2. да се дефинишу казнене одредбе за општину уколико не одреди буџетска средства посебним чланом за КОИЗ;
3. да се направи измена и допуна закона о локалној самоуправи којим би КОИЗ добио свој истински значај;
4. да се формализирају канали комуникације између парламентарног Комитета за односе између заједница и општинских Комисија за односе између заједница посредством ЗЈЛС, са циљем постојања размене мишљења и искустава.

25. Корисне интернет адресе:

1. Институт за развој заједнице
www.irz.org.mk
2. Комисије за односе између заједнице – ИРЗ
www.komz.irz.org.mk
3. Заједница јединица локалне самоуправе
www.zels.org.mk
4. Скупштина Републике Македоније
www.sobranie.mk
5. Секретаријат за спровођење оквирног договора
www.siofa.gov.mk
6. Организација за безбедност и сарадњу у Европи – ОБСЕ
www.osce.org/skopje
7. Делегација Европске комисије
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
8. Министарство локалне самоуправе
www.mls.gov.mk

This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the author and the project team and can in no way be taken to reflect the views of the European Union

Everything I Want to Know About the Committees for Inter-community Relations

- experiences and recommendations -

Tetovo, November 2011

Publisher

Association Community Development Institute
www.irz.org.mk

For the publisher

Sreten Koceski,
Executive Director

Author

Sreten Koceski

Project team

Margita Stojanovik
Damir Neziri
Ivana Tomovska
SkenderMehmeti
Dimce Josifovski

Proofreading

Boban Karapejovski

Translation

Albanian – Hava Mustafa
English - Ivana Georgievska
Turkish – Senad Vrajkno
Serbian – Lidiya Kungulovska
Roma language – Ljatif Demir

Cover Illustration

Zdravko Girov

Graphic design

Aleksandar Manchevski

Circulation 1000

This publication has been published as a part of the project BONA MENTE:
Support for the Committees for Inter-community Relations.

List of Abbreviations

CICR	Committees for Inter-community Relations
CDI	Community Development Institute
EU	European Union
LLSG	Law on Local Self-Government
ZELS	Association of the Units of Local Self-Government
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe
SIFA	Secretariat for Implementation of the Framework Agreement

Contents

1. Foreword	118
2. Why Committees for Inter-community Relations?	120
3. What does the Law on Local Self-Government lay down in relation to CICR?	121
4. What does it mean to make a decision with “Badenter”?	121
5. Does my municipality have to have formed CICR?	123
6. In my municipality there are two ethnic communities whose joint number is greater than 20%. Can we form a Committee?	123
7. Can a municipality not obliged by law to form a Committee anyways?	123
8. My ethnic community is very small. Will the other larger ethnic community have more representatives in CICR than mine?	124
9. In my municipality there are citizens from various ethnic backgrounds. Which language is official in my municipality?	124
10. In my municipality there are citizens from a great number of ethnic communities. Who has to be represented in the CICR?	125
11. Who can and who cannot be a member of CICR?	127
12. What can be a subject of discussion at a sitting of CICR?	127
13. Do the members of CICR make decisions or give opinions and recommendations?	128
14. Does the Municipal Council have to accept the opinion from CICR?	128
15. How should we select the best and legitimate representative of my community in the municipal CICR?	128
16. Should CICR have a book of work procedures?	129
17. What CICR should not do?	129
18. What is the communication between CICR and the municipality like?	129
19. Should the municipality allocate budget resources for the work of CICR and should the members of CICR receive remuneration?	130
20. In what cases CICR gives opinion? Should a request for opinion by the Municipal Council be waited upon, or an opinion and recommendation can be sent upon own judgment?	130
21. Who should be a president of the municipal CICR?	131
22. Is the municipal CICR formally connected with the Parliamentary Committee for Inter-community Relations and with the Secretariat for Implementation of the Framework Agreement?	131
23. Other recommendations for the municipal councils related to CICR:	132
24. Recommendations to the Parliament of the Republic of Macedonia:	132
25. Useful links	133

1. Foreword

Dear readers,

Before you is the second edition of the publication Committees for Inter-community Relations - all I want to know for the Committees for Inter-community Relations - experiences and recommendations - by the Community Development Institute (CDI) - Tetovo. This publication represents the second amended edition by CDI in relation to the work of the Committees for Inter-community Relations (CICR). The first publication was published back in 2007, times when little was known about the real role of CICR within the municipalities. Moreover, this publication is simultaneously an answer to many dilemmas and issues which have appeared throughout the past years during the operation of CICR.

In the last 5 years, CDI - Tetovo has been actively working in the direction of addressing all challenges that these Committees have been facing in the municipalities, and to give its own contribution in overcoming them. As a result of the Ohrid Framework Agreements, they should guarantee that the communities that live as a minority on a local level will not be marginalized and that they will fully practice their rights as guaranteed by the Constitution. But is it so in practice?

In the last years, an increased number of project activities related to CICR has been noticed, both by domestic citizen associations and international organizations and institutions, which allocated funds for this purpose. Do we have results?

This publication lays out the legislation related to CICR, the experiences from the law of CICR, as well as comments and recommendations for improvement of their work.

This publication is aimed for citizens, members of CICR, municipality administration, organizations and institutions that communicate with the municipality administration, municipality councils, as well as all others who have the interest in learning more about the work of the CICR.

The period ahead of us will show whether all efforts will bring results. We hope that this publication goes in that direction and will be a practical guide for all interested parties.

CDI will continue with its efforts to proceed working on establishing operational and sustainable CICR in the municipalities, as well as respecting the rights of the citizens who live as minorities within the municipalities.

Sreten Koceski,
Executive Director
Association Community Development
Institute (CDI)-Tetovo

2. Why Committees for Inter-community Relations?

The development after the conflict and the reforms related to the decentralization in Macedonia are based on the Ohrid Framework Agreement according to which the ethnic communities acquired the right to suitable and equitable representation in the public institutions at a local and central level. With the Law on Local Self-Government (LLSG) from 2002, formation of Committees for Inter-community Relations (CICR) was foreseen for 20 municipalities in the Republic of Macedonia and the City of Skopje, by which possibility to take part in the decision making process and policy making was enabled for all ethnic communities living on the territory of the respective municipality.

The Committees for Inter-community Relations are a direct product of the Ohrid Framework Agreement, i.e. the constitutional changes that emerged when it was signed. With this Agreement, end was put on the armed conflict in Macedonia and a framework was set within which the questions of concern to the citizens living as minority according to their ethnic background would be regulated. These Committees represent a unique institutional frame for dialogue among the communities on the local level, within the municipalities.

The work within these Committees does not only mean protection of the rights of the ethnic communities that live as a minority. The functioning of these committees means transparency of the work of the Municipal Council and an opportunity for the smaller communities, who are not represented in the Municipal Council, to give opinions and suggestions for specific questions that the Municipal Council should decide upon.

This is a permanent committee to the Municipal Council and functions as all the rest. The only difference is that the Municipal Council, when making a decision in the areas that are concerned with the cultural or ethnic identity of the ethnic communities, they are obliged to make their decisions, in accordance with the LLSG, with a specific majority, i.e. the so called "Badenter majority". Although the normal and uninterrupted functioning of the Municipal Council and CICR implies transparency and accountability, is it really so in practice?

Although formed, the national and local institutions did not do enough to promote the CICR among the citizens and it gave space for speculations regarding their role. Most often, the majority of the citizens who have confirmed that they have information about CICR, see them as bodies that need to reconcile citizens if there are some problems and fights on ethnic basis or as forums where the issues of concern to the citizens for all aspects of living will be debated. These perceptions do not match with what is laid down by Law.

Additionally, among a fair portion of the citizens frustrations appear due to unfulfilled expectations considering the essence of the framework agreement and the LLSG.

3. What does the Law on Local Self-Government lay down in relation to CICR?

From the experience so far with the Municipal Councils and the CICR, it is interesting that different municipalities interpret differently the LLSG and make their decisions on that interpretation. This indicates that there are omissions in the Law, which is reflected in the work of the CICR and cause difficulties in their functioning.

According to the LLSG, adopted in 2002, the work of these Committees is defined under article 41 and article 55.

According to article 41 from the Law:

- (1) The Council may work if a majority of the overall membership of the Council is present at the sitting.
- (2) The Council decides with the majority of votes of the present members, if not differently stipulated by law or statute.
- (3) The regulations pertinent to culture, use of languages and alphabets that are spoken by less of 20% of the citizens of the municipality, the establishment and use of the coat of arms and flag of the municipality, are adopted with the majority of votes of the present members of the Council, and at the same time including the majority of votes from the present members of the council who belong to the communities which do not represent majority population in the municipality.
- (4) By rule, at the sitting of the Council the voting is public.
- (5) Minutes are taken for each sitting of the Council.

4. What does it mean to make a decision with “Badenter”?

Of special interest for CICR in this article is paragraph 3, which relates to the regulations in the area of culture, use of languages and alphabets, as well as the use of coat of arms and flag of the municipality. These regulations, stated above, are brought with separate majority or the so called “Badenter” majority. Making decisions with special, or so called “Badenter”, majority means that for a certain regulation to be adopted, one half of the present members of Council that according to their ethnic background belong to a minority community, should support the proposal.

Example at the last local elections in one municipality, 31 members of council have been elected, 9 (nine) of which belong to a minority community according to their ethnic background. On the sitting of the Council, a proposal has been given for adopting a coat of arms for the Municipality. At the moment of voting in the hall, besides other councilors, there are five out of the nine elected councilors who belong to the ethnic minority in that municipality. When the proposal is put to voting, besides the simple majority, at least half i.e. three members from the overall number of members present in the Council hall who belong to the ethnic minority, need to support the proposal so that it is adopted.

In a great number of municipalities in the Republic of Macedonia there are suggestions for changing street names. Although we declaratively receive information that the procedure has been respected, data for the work of CICR cannot be found in the municipal archives, archive from their meetings, written recommendations directed to the Municipal Council through the archive. Also, another interesting moment is the one pertaining to culture. All the regulations that the Council adopts, including the regulations for financing in the area of culture, should be previously reviewed by the members of CICR so that they submit their own opinion. In the municipalities in Macedonia, generally, this is not respected, and it is especially evident in the urban municipalities with great municipal budgets, while in the rural municipalities there are more examples of better operation of the CICR.

Article 55 of the LLSG is as follows:

1. In the municipality where at least 20% from the overall number of residents of the municipality determined at the last conducted census of the population belong to a certain community, a Committee for Inter-community Relations is formed.
2. The committee from paragraph 1 of this article comprises of equal number of representatives from each community present in the municipality.
3. The way of selecting members of the committee is regulated with statute.
4. The committee reviews issues pertinent to the relations of the communities present in the municipality and gives opinions and suggestions for overcoming them.
5. The Municipal Council is obliged to review the opinions from paragraph 4 of this article and decide upon them.

5. Does my municipality have to have formed CICR?

In Republic of Macedonia the following municipalities have the obligation to form CICR:

Brvenica	Vraneshtica	Debar	Dolneni	Zelenikovo
Jegunovce	Kichevo	Krushevo	Kumanovo	Mavrovo and Rostushe
Petrovec	Sopishte	Struga	Tetovo	Chashka
Chucher Sandevo	Skopje	Butel	Chair	Shuto Orizari

In all these municipalities, at least one ethnic community is with representation of 20% or more in relation to the overall number of citizens and therefore CICR is formed.

6. In my municipality there are two ethnic communities whose joint number is greater than 20%. Can we form a Committee?

Unfortunately, the Law does not foresee formation of a committee when the overall number of citizens of two or more ethnical communities in the municipality together have a greater number than 20% from the population. A precondition for forming a committee is that one community is present with at least 20% from the overall number of citizens.

7. Can a municipality not obliged by law to form a Committee anyways?

Yes, there are municipalities like the municipality of Gostivar, Vrapchishte, Drugovo etc., that have laid down in their statute formation of CICR and with decision by the Municipal Council they have done that. These are positive examples, and there are initiatives to form Committees in other municipalities as well. The dilemma that appears among some members of CICR is whether these municipalities, that are not obliged, but have formed CICR, should comply with the provisions

of the LLSG. Based on the fact that the municipalities that are not obliged by LLSG to form such CICR have laid down in their statutes that they will form one, they are obliged to respect the LLSG.

8. My ethnic community is very small. Will the other larger ethnic community have more representatives in CICR than mine?

According to paragraph 2 of article 55 it is laid down that the Committee comprises of equal number of members of the communities. That means that each community, regardless of the number or percentage in relation to the overall number of citizens in the municipality, will be represented in the committee with the same number as the other communities. That means that, if there are Macedonians, Albanians, Turks, Serbs etc. living in the same municipality, regardless of which community is more or less numerous, they all have the same number of members in CICR. In practice, most of the municipalities respect this rule; however, there are municipal Committees where there is no equal number of members in CICR from the communities. The situation where there is no equal number of members in CICR from all ethnic communities is very serious and can provoke contest of certain decisions of the Municipal Council, i.e. contest the proceeding because the procedure has not been in full compliance with the law.

9. In my municipality there are citizens from various ethnic backgrounds. Which language is official in my municipality?

According to the LLSG, the official language of the Republic of Macedonia is Macedonian and its Cyrillic alphabet. In the municipalities, official language, besides the Macedonian and its Cyrillic alphabet, is also the language and alphabet used by at least 20% of the citizens of the municipality.

In the municipalities in Macedonia there is still not an example of a municipality that has organized a register of citizens so that it is known how many of them, in a certain municipality, use language different from Macedonian. Most often, it is assumed according to the ethnic background that the person uses the language of that community; however, it does not always have to imply that every member of a certain ethnic community also uses the language of that community.

Example there are Albanians in Skopje and other municipalities who do not use Albanian, and there are also Roma people in Shuto Orizari and other municipalities who do not use Roma language.

10. In my municipality there are citizens from a great number of ethnic communities. Who has to be represented in the CICR?

Very often a dilemma appears as what communities should be represented in CICR: according to the Law, all that have been registered after the last census should be represented in the Committee. On the other hand, there are municipalities where during the last census there have been more communities registered and there is a dilemma whether and which communities should have their representative. That is resolved with the statute of the municipality; however, it is not unified among all municipalities.

Most often, there are cases in the municipalities where there is one representative from a certain ethnic community and it is explained by the Council that it is due to practical reasons, i.e. it is easier to work in a Committee with a smaller number of members. Then, again, there are municipalities where there are two or three representatives from one ethnic community. The number of members of the Committee is determined by the Municipal Council.

In a great number of municipalities there are ethnic communities which, besides the number they represent, at the local elections, according to the election results, they have no representative in the Municipal Council who could present their stands and opinions. According to LLSG, it is laid down that the communities, regardless of their individual number in the municipality, should be equally represented in CICR. Therefore, if the smaller communities have not managed to have a representative in the Municipal Council at the elections (regardless of the party affiliation or from the independent list), it is enabled through CICR that their stands and opinions are conveyed before the Municipal Council. For example: in the Council of the municipality of Tetovo there is no councilor from the Turkish ethnic community. But, in CICR there is a representative who will convey the stands and opinions of the Turkish community.

The following chart represents the recommendation of CDI which communities in which municipality should be represented in CICR:

Municipality		What ethnic communities should be represented in my municipality?
1	Brvenica	Macedonians, Albanians, Serbs
2	Vraneshnica	Macedonians, Albanians, Turks
3	Debar	Macedonians, Albanians, Turks, Roma people
4	Dolneni	Macedonians, Albanians, Turks, Bosniaks
5	Zelenikovo	Macedonians, Albanians, Serbs, Roma people, Bosniaks
6	Jegunovce	Macedonians, Albanians, Srbs, Roma people
7	Kichevo	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Vlachs
8	Krushevo	Macedonians, Albanians, Turks, Bosniaks, Vlachs
9	Kumanovo	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Vlachs
10	Mavrovo i Rostushe	Macedonians, Albanians, Turks
11	Petrovec	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks
12	Sopishte	Macedonians, Albanians, Turks
13	Struga	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks
14	Tetovo	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks
15	Chashka	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Bosniaks
16	Chucher Sandevo	Macedonians, Albanians, Serbs
17	City of Skopje	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks, Vlachs
18	Butel	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks, Vlachs
19	Chair	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks, Vlachs
20	Shuto Orizari	Macedonians, Albanians, Turks, Serbs, Roma people, Bosniaks

11. Who can and who cannot be a member of CICR?

According to paragraph 3 of Article 55 from LLSG, the manner of selection of members of Committee is regulated by statute. In relation to the selection of members of CICR, there is no unified approach among the municipalities. There are various examples where associations of citizens, citizen forums, the municipal councilors themselves, suggest members of CICR. In some municipalities examples are noted of initiatives for a public announcement for selection of members of CICR.

Moreover, there are no formally determined and unified criteria of who can be a member of CICR. It is assumed that these are people who have certain success and achievements in an area, have no criminal record and their opinion is taken into consideration on part of the other members of the community.

Unfortunately, the practice shows that the members of CICR are most often persons who have huge professional responsibilities, persons recommended exclusively by a political party, and they do not take part at the meetings of CICR and thus prevent that the stands and opinions of the ethnic community they represent are conveyed to CICR, and consequently, before the Municipal Council.

12. What can be a subject of discussion at a sitting of CICR?

According to paragraph 4 of Article 55 from LLSG, the Committee reviews the issues pertinent to the relations among the communities represented in the municipality and gives opinions and suggestions for the manners of solving them. These most often are issues which are defined within Article 41 from LLSG, but there can also be other issues that the Council deems that they are pertinent to Inter-community relations. From the practice so far, the Committee has been reviewing issues related to Article 41 from LLSG such as for changing the name of streets, adopting regulations in the area of culture, the municipality budget. But, there are cases in other municipalities, such as Struga, Kichevo, Kumanovo etc., where other issues have also been reviewed and have been pertinent to the Inter-community relations.

13. Do the members of CICR make decisions or give opinions and recommendations?

The Committee reviews the issues and gives suggestions and recommendations at its sitting. In practice, it can happen that there are different positions and recommendations for one and the same issue. It is assumed that there are members of the Committee who have sensibility for the needs of the other ethnic communities, and who will be in the position to suggest solutions in a sustained way for certain challenges and that these solutions would be of benefit to all citizens. The recommendation of CDI - Tetovo is that there is no voting among the members of CICR and that all suggestions are directed to the Council with a consensus. In the cases where it is impossible to achieve consensus, as a recommendation, all possible suggestions from the members should be noted in one document and forwarded to the Municipal Council, and afterwards the Council should make the decision, which would be final.

14. Does the Municipal Council have to accept the opinion from CICR?

The Municipal Council, according to paragraph 5 of Article 55 from LLSG is obliged to review the opinions and suggestions from the Committee and decide upon them. However, the decision that will be made does not have to comply with the recommendations from the CICR. In practice, there is a very small number of suggestions and opinions by CICR directed to the Municipal Council and, respectively, small number of decisions made by the Municipal Council as a consequence of suggestions and opinions submitted by CICR.

15. How should we select the best and legitimate representative of my community in the municipal CICR?

The question around the legitimacy of the representative of the ethnic community is often posed, i.e.: who is a legitimate representative of a specific ethnic community to represent them in the CICR? For example: who is a legitimate representative of the Macedonian people in Tetovo to be a member of CICR? There is no specific answer to this question and, maybe, if the candidate is selected through a public and transparent procedure, the legitimacy would be greater.

16. Should CICR have a book of work procedures?

CICR, as all other Committees, should have its own book of work procedures. Although it is not a legally obliged responsibility, it is however an essential document for internal use that regulates the work and operation of the Committee. There is no unified book of work procedures that is used by all municipalities. CDI-Tetovo recommends a book of work procedures which we deem encompasses the main points. The book of work procedures determines: the procedure for establishment, selection of a president of CICR, where and when CICR meets, determines which language (and interpretation) will be used for work, who summons a sitting, ways of managing and organizing the archive, manner of decision making.

17. What CICR should not do?

It should be clear that CICR is not a citizens' association or a similar body/organization. Their work is stipulated by law, according to which it submits opinions and suggestions to the Municipal Council. A lot of CICR in the public present their project activities they have been main carriers of, but a dilemma emerges of whether by that they get beyond their competences. Moreover, CICR should not make decisions nor have voting among its members.

The meetings of CICR should not happen only once per year, as is the most common practice among the current compositions of CICR in the municipalities. It is recommended that there are more meetings of CICR and for preventive reasons, it should review all conditions and issues that are pertinent to the Inter-community relations and, if necessary, submit opinions and suggestions to the Council for overcoming them.

18. What is the communication between CICR and the municipality like?

The question of formal communication between CICR and the Municipal Council is one of the critical moments. As with all committees, CICR should submit its opinions and suggestions to the Council in a written form through the archive of the municipality. In practice, it is a very rare case that a written request by the Municipal Council is found in the archives, directed to CICR for opinion through the municipal archive. Moreover, it is not defined whether the Municipal Council should inevitably ask for an opinion from CICR before the sitting when a certain is-

sue would be discussed. It is recommended that the municipal administration submits timely information for the sittings of the Council to CICR with an agenda, so that there is enough time for creating conditions for summoning CICR, where recommendations for the issues subject to decision by the Council will be developed.

19. Should the municipality allocate budget resources for the work of CICR and should the members of CICR receive remuneration?

It is not precisely stated in the Law whether the municipality is obliged to allocate resources for the work of CICR. The practice shows that in most of the municipalities there is no budget and the most frequent answer is that there is support by the Mayor. Therefore, the question is posed: what will happen when the mandate of the Mayor elapses? Moreover, when there is a certain challenge or issue relevant for the Inter-community relations and if the situation happens in a rural location where in order to get there costs are incurred for transport and other direct costs, what budget resources will be used to refund them? It is recommended that CICR has its own budget resources and it should be independent from the will of the current management so that it can give opinions and suggestions independently.

According to the legal conclusions, the members of CICR do not receive any remuneration. It should be mentioned here that this is the only Committee of the council where external people can be members, and they are involved on voluntary basis, i.e. without remuneration. Taking the importance of this committee into consideration, it is recommended that all legal prerequisites are in place so that the members of CICR can be remunerated for their work.

20. In what cases CICR gives opinion? Should a request for opinion by the Municipal Council be waited upon, or an opinion and recommendation can be sent upon own judgment?

According to the Law, it is not forbidden that CICR analyses certain occurrences pertinent to the Inter-community relations. With other words, everything that the members of CICR deem important for the communities, they can discuss about it and give their opinion and suggestions. The proactive approach by CICR

is of particular importance for all communities that live in the municipalities. The Municipal Council, according to law, must review these and decide in relation to them. That is the strength of CICR - it can propose topics that are of interest to the citizens. Another moment is that, in the process of decision making, the Municipal Council can ask for opinion from CICR for specific questions and CICR, as a municipal committee is obliged to give opinions and recommendations.

21. Who should be a president of the municipal CICR?

It is not precisely stipulated who can be a president of the CICR. It is a recommendation from CDI that the president is selected from among the largest non-majority community (citizens who live as ethnic minority within the community) and thus demonstrate determination of the majority for active involvement of the non-majority communities in the decision making processes on a local level and acquire the trust of the citizens.

22. Is the municipal CICR formally connected with the Parliamentary Committee for Inter-community Relations and with the Secretariat for Implementation of the Framework Agreement?

According to the Law, the municipal CICR are not formally connected nor obliged to communicate with the Parliamentary Committee for Inter-community Relations or with the Secretariat for Implementation of the Framework Agreement. From the practice so far and the experiences acquired throughout the work of the municipal CICR, there is need of formalization of communication channels and co-operation among these bodies. A regular communication among municipal CICR with the Parliamentary Committee for Inter-community Relations and SIFA can contribute to improvement of the quality of work of the municipal committees and convey to the members of parliament all problems that are faced on local level and to cooperate for overcoming them.

23. Other recommendations for the municipal councils related to CICR:

1. The selection of members of CICR should be as much as possible open and transparent procedure, if possible through an advertised public call;
2. CICR should be included in the municipal budget with resources allocated for direct operational costs;
3. The municipal councils, through ZELS, should adopt unified list of local regulations, which should be adopted with a special majority (the Badenter rule);
4. A profile of a CICR member should be defined and exact criteria developed for who can and who cannot be a member of CICR.

24. Recommendations to the Parliament of the Republic of Macedonia:

1. Punitive provisions should be defined in the LLSG if the municipality does not respect the provisions of the Law related to CICR;
2. Punitive provisions should be defined for the municipality if it does not allocate budget resources in a separate slot for CICR;
3. Amendment of the LLSG should be made by which CICR will obtain their due importance.
4. Communication channels should be formalized between the Parliamentary Committee for Inter-community Relations and the municipal Committees for Inter-community Relations with mediation by ZELS, in order to exchange opinions and experiences.

25. Useful links:

1. Community Development Institute
www.irz.org.mk
2. Committees for Inter-community Relations – CDI
www.komz.irz.org.mk
3. Association of the Units for Local Self-Government
www.zels.org.mk
4. Parliament of the Republic of Macedonia
www.sobranie.mk
5. Secretariat for Implementation of the Framework Agreement
www.siofa.gov.mk
6. Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE
www.osce.org/skopje
7. European Commission Delegation
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
8. Ministry for Local Self-Government
www.mls.gov.mk

Community Development Institute – Tetovo
Здружение Институт за развој на заедницата – Тетово
Ул. Љубо Божиновски – Пиш бр. 82, Тетово 1200
Република Македонија

Community Development Institute – Tetovo
Shoqata Institutit për Zhvillim të Bashkësisë – Tetovë
Rr. Ljubo Bozhinovski – Pish nr. 82, Tetovë 1200
Republika e Maqedonisë

Community Development Institut – Tetovo
Toplumsal Kalkınma Enstitüsü Derneği – Kalkandelen
Lyubo Bojinovski – Piş sokagi, no: 82, 1200 Kalkandelen
Makedonya Cumhuriyeti

Community Development Institute – Tetovo
Khedipe Instituto bašo barjovipe e khedinengoro – Tetovo
LJubo Bozinovski – Pis 82, Tetovo 1200
Republika Makedonia

Community Development Institute – Tetovo
Удружење Институт за развој заједнице – Тетово
Ул. Љубо Божиновски – Пиш бр. 82, Тетово 1200
Република Македонија

Community Development Institute – Tetovo
Здружение Институт за развој на заедницата – Тетово
Ljbo Bozinovski - Pish no.82, Tetovo 1200
Republic of Macedonia

www.irz.org.mk

ISBN 978-9989-2626-2-3